

Hatice DURAN OKUR

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof.

Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Gümüşhane-TÜRKİYE
Gümüşhane University, Faculty of Literature, Department of Sociology, Gümüşhane-TURKIYE

ORCID: 0000-0002-5899-2407

haticeduranokur@gumushane.edu.tr

Göçmen Ağlarına Netnografik Bir Bakış: Göçmen Kadınlar Instagram Sayfası*

Öz

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri var olan göç, günümüzde çok çeşitli nedenlerle her geçen gün artarak önemini ve güncelliğini korumaktadır. Her göç kendisine özel olmakla birlikte; son yıllarda Türkiye’den yurt dışına göçen Türk vatandaşların büyük ölçüde genç, aktif, yüksek eğitilmiş nüfustan olması ve göçen kadınların sayısındaki artış dikkat çekmektedir. Bu durum göçün niteliğinde değişim ve dönüşümler yaşandığına işaret etmektedir. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte göçmen ağlarına yönelik değişim ve dönüşümlerin de olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, popüler sosyal medya ağlarından biri olan Instagram’daki “Göçmen Kadınlar” sayfası örneği üzerinden, göçmen kadınların sosyal medya ağlarını kullanarak sanal alanda oluşturdukları göçmen ağlarındaki iletişimlerini, etkileşimlerini anlamak ve bu ağların göç sürecindeki işlevlerini açıklayarak; göçmen ağlarının değişen yapısına ilişkin literatüre katkı sağlamaktır. Bu bağlamda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden netnografi (dijital etnografi) yaklaşımı benimsenmiştir. Instagram’da büyük bir kitleye hitap eden Göçmen Kadınlar sayfası takipçisi olan Türkiye’den göç etmiş 23 kadınla çevrimiçi derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler ile sanal alanda gerçekleştirilen gözlem ve tutulan saha notları birlikte ele alınıp anlamlı kategoriler hâline getirilerek; betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. Sonuç olarak göçmen kadınların Instagram’ı göç sürecinde göçmen ilişki ağlarını oluşturmak için işlevsel olarak kullandığı ortaya çıkmıştır. Göçmen ağlarının göç sürecine olumlu olarak iletişim-haberleşme, bilgilendirme, sosyalleşme, duygusal destek sağlama ve uyum sürecini hızlandırma işlevlerinin olduğu ve göç akışlarının desteklenmesinde rol oynadığı, olumsuz olarak dil öğrenimini geciktirme, yanlış yönlendirme ve gerçeği yansıtmama işlevlerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen ağları, Göçmen kadınlar, Sosyal medya, Sosyal ağlar, Instagram.

A Netnographic Outlook on Migrant Networks: Migrant Women Instagram Page

Abstract

Migration, which has existed since the beginning of human history, increasingly maintains its importance and topicality day by day for a wide variety of reasons. Although each migration is unique, it is noteworthy that the Turkish citizens who have migrated from Turkey to abroad in recent years are largely young, active, highly educated and the number of women migrants within this population has increased. This situation indicates that there have been changes and transformations in the qualifications of migration. With the developments in communication technologies, it is seen that there are changes and transformations in migrant networks. The aim of this research is to understand the communication and interaction of migrant women in the migrant networks they create on the online space using social media networks and to contribute to the literature on the changing structure of migrant networks by explaining the functions of these networks in the migration process through the example of the ‘Migrant Women’ page on Instagram, one of the popular social media networks. In this context, netnography (digital ethnography) approach, one of the qualitative research methods, was applied in the research. Online in-depth interviews were conducted with 23 women who migrated from Turkey and are followers of the Migrant Women page on Instagram, which appeals to a large audience. The data obtained from the interviews and the observations and field notes conducted in the online field were handled together, categorised into meaningful categories and interpreted by descriptive analysis method. As a result, it has been revealed that migrant women use Instagram functionally to create migrant relationship networks during the migration process. It was concluded that migrant networks have positive functions of contact-communication, informing, socialising, providing emotional support and accelerating

* Bu çalışma 30.08.2023 tarihinde Cumhuriyet 9. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan “Sosyal Medyada Göçmen İlişki Ağları” isimli özet bildirinin alan araştırması eklenerek genişletilmiş halidir.

the adaptation process and play a role in supporting migration flows, while they have negative functions of delaying language learning, misleading and not reflecting the reality.

Keywords: Migrant networks, Migrant women, Social media, Social networks, Instagram.

Giriş

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan göç olgusu, genel anlamda çeşitli ekonomik, siyasi, ekolojik, sosyal, kültürel veya daha iyi bir hayat yaşama arzusu gibi bireysel nedenlerle, gönüllü veya zorlama yoluyla bulunduğu yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüşü veya kalıcı yerleşimi amaçlayan coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir (Yalçın, 2004, s.13). Çok boyutlu dinamik bir olgu olan göç, yalnızca fiziksel bir yer değiştirmeden ibaret değildir, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla da ele alınması gereken karmaşık bir süreçtir. Göç, belirli toplumsal norm ve değerlere sahip bir toplumdaki bir başka topluma yapıldığı için, coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleri olarak ortaya çıkmaktadır (Adıgüzel, 2016).

Göç eski dönemlerden beri toplumları değiştirip dönüştürürken, son zamanlarda küreselleşmenin artan etkisiyle ve ulaşım, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, ülkelere ve toplumlara ekonomik, siyasi ve sosyal etkileri bakımından insan hareketlerinin artması ve uluslararası bir nitelik göstermesi dikkat çekmektedir. Diğer bir deyişle, dünya üzerindeki ekonomik değişimler, siyasal mücadeleler gibi göçü etkileyen koşullar değiştikçe yeni göç akımları gelişmekte, göçler yeni formlarda varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda 1980'lerin ortalarından itibaren içinde bulunduğumuz dönemi uluslararası göçün hacminin ve öneminin artması nedeniyle "göçler çağı" olarak adlandıran Castles and Miller (2008), günümüzdeki göç hareketlerinin küreselleştğini, hızlandığını, farklılaştığını, kadınlaştığını ve giderek siyasallaştığını söylemektedir.

Çağımızdaki uluslararası göç hareketleri değişik faktörlere dayanarak hem geniş coğrafi etki alanı olarak hem de demografik açıdan milyonlarca insanı kapsayan bir olgudur (Abadan Unat, 2002, s. 3). Uluslararası Göç Örgütü (IOM, 2022, p. 23)'nün yaptığı araştırmalar sonucunda son elli yılda dünyada göç eden bireylerin sayısının yükseldiği görülmektedir. Türkiye uluslararası göçte hem göç alan hem de göç veren ülke konumunda olması bakımından önemli bir yere sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2023a; TÜİK, 2023b)'un Uluslararası Göç İstatistikleri incelendiğinde Türkiye'deki göç sirkülasyonu daha anlaşılır olmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye'de, dünyada olduğu gibi yoğun bir göç trafiğinin olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye'den yurt dışına giden Türk vatandaşlarının sayısındaki artış, göç eden kesimin genç ve aktif nüfustan olması dikkat çekicidir.

Bireylerin çeşitli nedenlerle yurt dışına göç etmeleri, göç etmeye karar verme, göç etme ve göç ettikten sonra farklı bir sosyo-kültürel ortamda yeni bir hayat kurması, uyum sağlaması oldukça meşakkatli ve birçok açıdan olası riskleri içinde barındıran bir süreçtir. Bu süreçte kendilerine ışık tutabilecek, hedef ülke hakkında bilgi verebilecek, daha önce göç deneyimini yaşamış birey ve/veya gruplarla iletişime geçmeleri göçmenler için büyük kolaylıklar ve avantajlar sağlamaktadır. Göçmen dayanışma ağları olarak da ifade edebileceğimiz bu ilişki ağları geleneksel olarak soydaşlık, arkadaşlık, hemşehricilik üzerinden devam etmekle birlikte, bunun yanında günümüzde internet temelli yeni iletişim araçlarının gündelik hayatımızın bir parçası olmasıyla sanal alan üzerinde oluşturulan göçmen ağları ile de devam ettiği görülmektedir. Bu bağlamda göçmen ilişki ağlarının niteliğinde değişim ve dönüşümün söz konusu olduğu söylenebilir. Sili Kalem (2021) göçmenler arasında sosyal medyada oluşturulan ağların geleneksel göçmen ağlarının yerini almaya aday olduğunu ve önceki kuşakların etnik köken, hemşehricilik, dinî ya da ideolojik eğilimli birlikteliklerinin sosyal medya ağlarında ortak deneyim temelinde kurulan ilişkilerle yeniden şekillendiğini belirtmektedir. Göçmenler ve potansiyel göçmenler çeşitli sosyal medya ağlarını kullanarak hiç tanımadıkları diğer göçmenlerle sanal alanda göçmenlik ortak paydasında

bir araya gelerek topluluk oluşturmakta, iletişim ve etkileşim kurarak göç sürecini şekillendirmekte, göçün olası risklerini en aza indirme gayreti içinde olmaktadır. İnternet temelli yeni iletişim araçları değişmeye, gelişmeye ve bireylerin gündelik hayatlarındaki yerini korumaya devam ettikçe ve göç önemli bir ekonomik, politik ve sosyal konu olmaya devam ettikçe, sanal ağların göçmenleri nasıl etkilediğinin araştırılması giderek önem kazanmaktadır (Croucher, 2011). Bu noktadan hareketle sanal alan üzerindeki göçmen ağlarında iletişim ve etkileşimlerin nasıl olduğunun ve bu ağların hangi işlevlere sahip olduğunun ortaya koyulması araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Literatüre bakıldığında göçmenlerin sanal ortamlarda oluşturdukları ağları çeşitli pragmatik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullandıkları (Çömlekçi & Bozkanat, 2019), bu ağlarda aynı ulusal kimliği paylaşan göçmenlerin iletişim ve etkileşim içinde olup fikir alışverişi yaptıkları, özellikle de köken ülkeleriyle bağlantılarını sürdürdükleri (Bates & Komito, 2012) göçmenlerin kültürlerini ve kimliklerini güçlendirmek için bu ağları oluşturdukları (Rao & Hemphill, 2016), bu ağların göçmenlere aidiyet (Al Rawi, 2019) ve kolektif kimlik duygusu hissettirdiği, göçmenlerin kaygı ve yalnızlıklarını azalttığı (Marcheva, 2011), göçmenlerin göç sonrası ev sahibi kültürle daha fazla bütünleşmek, kültürel uyum sağlamak için bu ağları kullanma eğiliminde oldukları (Croucher, 2011; Sawyer & Chen, 2012), göçe karar vermede, göç sonrası uyum süreçlerinde ve yeni göç dalgalarının oluşumunda etkili olabildikleri (Tiburcio Jimenez, 2017), yalnızca bilgi akışlarını değil, aynı zamanda bilginin yayılmasını sağlayarak göçmenlerin seslerini duyurmak (Şanlıer, 2020) ve göçmenlere göç ettikleri ülkede toplumsal hareketler bağlamında hak talep etme alanları sağladığı (Bulla, 2018), göçmenlerin yaşadıkları zorluklarla başa çıkabilmeleri için gerekli bilgilere erişme, bunları tartışma ve paylaşma konusunda anahtar öneme sahip olduğu, ayrıca bu ağların göçmenler için ana akım medyayla çelişen konuları tartışan alternatif karşı kamusal alanlar olduğu (Mpofo et al., 2022) gibi sonuçlara ulaşılan araştırmalar yapıldığı görülmektedir.

Literatürde göç süreçlerinde kadınların oynadıkları aktif rol üzerine yapılan araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır. Ayrıca sosyal medya platformlarında özellikle kadınların topluluk oluşturup aktif olarak göç sürecinde rol aldıkları ve diğer göçmen kadınlarla yardımlaşma ve dayanışma içinde oldukları gözlenmiştir. Bu bağlamda araştırma; göçün kadınlaşması, kadınların göç süreçlerinde birer aktör olarak oynadıkları etkin ve öncü role dikkat çekmek ve kadınlar arasında var olan kız kardeşlik bağının, birbirlerine yurt olma çabalarının görünürlüğünü artırmak niyetiyle özellikle kadınlar üzerinde yapılarak, alandaki eksikliğin giderilmesine katkı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada göçmen ilişki ağları kuramı çerçevesinde göçmen kadınların göç sürecinde popüler sosyal medya ağlarından biri olan Instagram'da oluşturdukları göçmen ağlarını nasıl kullandıklarını, ağdaki iletişimlerini, etkileşimlerini anlamak ve bu ağların göç sürecindeki işlevlerini açıklayabilmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden etnografinin dijital alana uyarlanmış biçimi olan netnografi (dijital etnografi) yaklaşımı benimsenmiştir. Instagram'da büyük bir kitleye hitap eden Göçmen Kadınlar sayfası üyesi olan Türkiye'den göç etmiş 23 kadınla yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalarak çevrimiçi derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler ile sanal alanda gerçekleştirilen gözlem ve saha notları birlikte ele alınıp anlamlı kategoriler haline getirilerek betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır.

Makalede öncelikle geleneksel göçmen ağlarının ortaya çıkışı, gelişim süreci ve işlevlerine dair kısa bir değerlendirmeden sonra, araştırma süreci ve araştırmada kullanılan yöntem üzerinde durulmuş, sonrasında bulguların değerlendirilmesi başlığında sahadan elde edilen veriler araştırma soruları temelinde ele alınarak Instagram'daki göçmen ağlarının içeriğinde nasıl bir etkileşimin ve paylaşımın olduğu, bu ağların hangi işlevlere sahip olduğu ve göç akışına destek olma rolü anlamaya çalışılmıştır.

Göçmen Ağı Kuramı

Uzun yıllardır sosyal bilimcilerin ele aldığı kavramlardan biri olan ağ (network) kavramı, gevşek/zayıf örgütlenme biçimlerinde ya da sosyal yaşamda bireyleri birbirine bağlayan bir takım resmi ve/veya resmi olmayan sosyal bağları anlatmak için kullanılır (Giddens & Sutton, 2014, s. 243). 1990'lı yıllarda "ağ" kavramı, sosyal ağlar kuramı, ilişkiler ağı kuramı veya göçmen ağı kuramı gibi farklı isimlendirmelerle göç olgusunu açıklamak ve göçmenlerin ilişki bağlantılarını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır (Güllüpnar, 2013, s. 72).

Göçmen ağları kuramı genel olarak göçe neden olan etkenlerden ziyade, göç hareketinin devam etmesinde, göç eden grupların göç ettikleri yerlerde oluşturdukları sosyal ağların etkisi üzerinde yoğunlaşmaktadır (Yalçın, 2004, s. 49). Göçmen ağları; göçmenler, eski göçmenler ve potansiyel göçmenler arasındaki soydaşlık, dostluk, tanıdıklık ve ortak köken bağlarından oluşan kişiler arası bağlantıları ifade etmektedir. Bireylerin ihtiyaç duyduğunda başvurabilecekleri bir çeşit toplumsal sermaye olan bu ağlar, göç sürecindeki maliyeti ve olası riskleri düşürdüğü için göçün gerçekleşme ihtimalini artırır (Massey et al., 2014, s. 28; Abadan Unat, 2002, s. 18).

Gurak and Caces (1992, p. 152)'e göre bir göçmen ağının yüksek düzeyde kurumsallaşmış olması gerekli değildir, ancak ağın temelinde karşılıklı alışveriş veya paylaşılan ortak amaçlar gibi bazı esaslara dayanan bir ilişki vardır. Değişken bir yapıya sahip olan göçmen ağları en azından başlangıçta resmi olarak tanımlanmasa da gerekli koşullar sağlandığında resmi örgütler, dernekler gibi daha kurumsallaşmış yapılara dönüşebilirler. Diğer bir deyişle göçmen ağlarının içeriği, yapısı zaman içinde farklılaşabilir. Ağlar zamanla, ilişkilerin büyümesiyle birlikte gelişebilir ve kurumsallaşarak resmi bir yapıya dönüşebilirler. Bu duruma Çağlayan (2006, s. 86)'ın ele aldığı Almanya'daki Türk işçilerinin oluşturduğu göçmen ağı örnek olarak verilebilir. Ağın içeriği ilk oluştuğunda yeni göç edenlerin ilk zamanlar karşılaşılabilecek sıkıntılara çözüm bulmaya yönelik iken, günümüzde bu işlevinin yanında ayrıca ekonomik ilişki ve Almanya siyasetinde etkin olma gibi durumlara da kaymıştır.

Hagan (1998) çalışmasında göçmen ağlarına ilişkin yapılan araştırmaların çoğunun, ağların kısa vadeli ve olumlu işlevlerine odaklandığını ve zaman içinde ağlarda meydana gelen değişikliklerin göz ardı edildiğine dikkat çekmektedir. Ona göre ağlar dinamik ve değişken bir yapıda olduğu için, göçmen ağlarının zaman içinde hem güçlenebileceğini hem de zayıflayabileceğini, bu durumun göçmen topluluğunun farklı kesimleri için farklı şekilde değişebileceğini ve dolayısıyla ağ üzerinde farklı etkilere sahip olabileceğini öne sürmektedir. Diğer bir deyişle ağların zaman içerisinde zayıflayabileceği ve farklı şekillere dönüşebileceği gözden kaçırılmaması gereken bir durumdur.

Bu kurama göre, ilk göç edenler olarak tanımlayabileceğimiz öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göç etme imkânı sağlar. Bu şekilde olası yeni göç dalgaları, kurulmuş olan bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden, deneyimlerinden faydalanırlar. Böylelikle zaman içinde göç, sürekli, kendi kendini devam ettiren bir hal alır (Wilpert, 1992, p. 178'den akt. Yalçın, 2004, s. 50).

Göçmen ağları ülke sınırları içinde başka bir yere göç etmiş bireylerin oluşturduğu bir ağ olabileceği gibi, uluslararası göçlerin daha fazla bilinmezlik ve risk unsuru taşıyor olması bu tür göç hareketlerinde ağların oluşumunu, işlevlerini ve sonuçlarını daha önemli kılmaktadır. Tilly (2007, p. 8-9)'e göre uluslararası uzun mesafeli göçlerin kendi içlerinde ciddi riskleri barındırıyor olmaları, kapsamlı profesyonel bağlantıları veya resmi sponsorları olmayan potansiyel göçmenleri, göç sürecine ilişkin bilgi ve tavsiyeler almak adına daha önce göç etmiş sosyal ağlarının üyelerine güvenmeye ve onların göç izlerini takip etmeye sevk etmektedir. Aynı doğrultuda Bartram ve ark. (2017, s. 205-212) belirttiği gibi, bireyler göç edecekleri yerleri rastgele seçmezler, çünkü göç doğası itibarıyla çeşitli riskleri bünyesinde taşır ve çoğu potansiyel göçmenler göç edecekleri zaman olası riskleri azaltma arayışındadırlar. Bu nedenle onlara yardım ve rehberlik edebilecek,

bireylerin ve kuruluşların var olduğunu bildikleri yerlere gitmeyi tercih ederler. Böylece sosyal ağlar göçü olanaklı ve kolay hâle getirmek için ihtiyaç olan bağlantıyı sağlar. Bu sosyal ağlar köken ülkedeki potansiyel göçmenleri, hedef ülkedeki göçmenlerle birbirine bağlayarak göç kararını kolaylaştıran, göç sürecini şekillendiren, aynı zamanda göçmenlerin göç eylemi sonrasında yaşamları üzerinde önemli etkileri vardır.

Guirak and Caces (1992, p. 153) göçmen ağlarının önemli işlevlerini şu şekilde olduğunu belirtmişlerdir: Göçmenleri göçün maliyetlerinden ve ihtimal dahilinde olan aksaklıklarından korumak, göçmenlerin kendi toplumlarıyla bağlarını sürdürmek; topluluklardan ve hanelerden kimin göç edeceğini bir dereceye kadar belirlemek, göçün başlangıç ve varış yerlerinin seçimini etkilemek, göçmenlerin göç ettikleri toplumla uyumuna motivasyon sağlamak, göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki resmi yapılanmalar ve diğer imkânlar hakkında bilgi kanalları olarak hizmet vermek, göçün hızını ve büyüklüğünü şekillendirmek. Bu doğrultuda göçmen ağları hem kısa vadede zorlu geçici koşullara uyum sağlamada hem de uzun vadede göç edilen toplumla bütünleşmede önemli bir role sahiptir. Fakat ağların köken toplumla bağlantı kurma rolü, kapalı bir ilişki biçimine dönüştüğünde, göç edilen toplumla ilişkileri sınırlandırmada olumsuz bir etkiye sahip olabilmekte, bu anlamda uyumu geciktirebilmektedir.

Guilmoto and Sandron (2001, p. 146-150) göçmen ağlarının, göç akışlarını sürdürmek için en sağlam destekçisi olduğunu belirtmektedir. Çünkü bireyler göçe karar verme, hedef ülkenin belirlenmesi, göçün ne zaman gerçekleşeceği, taşınma masraflarının karşılanması, göç esnasındaki bürokratik işlemler, hedef ülkeye varıldığında barınma ve istihdam gibi göç sürecinin farklı aşamalarında göçmen ilişki ağlarına başvurma eğiliminde oldukları gibi, aynı zamanda ilk göçmenlerin de göç ettikleri coğrafyada düşük düzeydeki entegrasyonu, geldikleri sosyo-kültürel düzene benzer küçük sosyal çevreyi yeniden oluşturmaya teşvik eder. Bu doğrultuda ilk göçmenler sonradan gelenlere maddi ve manevi açılardan yardımcı olma eğilimindedir. Göçmen ağlarının bu şekilde büyümesi ve gelişmesi göçün maliyetlerinin giderek azalmasıyla sonuçlanmakta ve bu durum göç akışlarının sürdürülmesine neden olmaktadır.

Günümüz dünyasında göç etmek, önceden göç etmiş aile, arkadaş veya tanıdıklar olmadığı durumlarda bile eski dönemlere nazaran kolaylaşmış olsa da göçmen ağları, göç edenler kendilerini takip etmek isteyenlere yardım ettikleri sürece var olmaya devam edecektir (Bartram et al., 2017, s. 68). Fakat zamanın şartlarına göre göçün ve göç edenlerin niteliğindeki değişikliklerle birlikte bu ağların yapısı da değişim ve dönüşüm geçirmektedir.

Araştırma Süreci ve Araştırmada Kullanılan Yöntem

Bu araştırma Türkiye'den göç etmiş kadınların sosyal medya araçları üzerinden kurdukları ilişki ağlarına, göçmen ağları kuramı çerçevesinde odaklanmaktadır. Araştırmanın temel amacı göçmen kadınların göç sürecinde sanal mecralarda oluşturdukları göçmen ağlarındaki iletişimlerini, etkileşimlerini ve bu ağların göç sürecindeki işlevlerini göç deneyimini yaşamış kadınların perspektifinden görebilmeye ve anlamaya çalışmaktır.

Instagram'da göçmen kadınlar tarafından oluşturulan göçmen ağlarında ilişki ve etkileşimler nasıldır? Instagram'daki göçmen ağlarının işlevleri nelerdir? Instagram'daki göçmen ağları göç akışını destekliyor mu? Araştırmanın temel sorularını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden etnografinin dijital alana uyarlanmış biçimi olan netnografi (dijital etnografi) yaklaşımı benimsenmiştir. Netnografi yöntemini geliştiren Kozinets (2012) çevrimiçi etkileşimsel alanı bireylerin gündelik hayatlarındaki kültürel iletişimlerinin doğal bir uzantısı olarak kabul eder. Araştırmada Kozinets (2010, 2002)'in önerdiği netnografi yönteminde takip edilmesi, uygulanması ve dikkat edilmesi gereken prosedürler izlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın planlanması ve giriş aşamasında, 16.06.23 tarihinde araştırmacı, araştırma için kullanılacak araştırmaya adanmış bir Instagram hesabı açmış, profilde kendini açık şekilde tanıtmış, sahte (fake) hesap olmadığını belirtmek için paylaşımlar yapmış ve Göçmen Kadınlar

sayfasını, göçmen kadınların kendi sayfalarını takip ederek, hangi konularda ne gibi paylaşımlar yaptıklarını gözlemlemeye, saha notları tutmaya ve araştırma sorularını oluşturmaya başlamıştır. Daha sonra Göçmen Kadınlar sayfası ile iletişime geçerek sayfa yöneticisine araştırma yapmak için sayfalarında bulunduğunu belirterek ve araştırma ile ilgili gerekli açıklamaları yaparak, araştırma için izin almıştır. Ayrıca sayfa yöneticisinden araştırmaya gönüllü olarak katılımcı bulmak için yardım istemiş ve araştırmacının araştırma hakkında bilgi içeren hikâye (story) paylaşımı, Göçmen Kadınlar sayfasında paylaşılmıştır. Bunun üzerine 5 kişi araştırmacıya mesaj yoluyla ulaşarak gönüllü katılımcı olmak istediklerini belirtmiştir. Ayrıca araştırmacı Göçmen Kadınlar sayfasında gözlem yaparken amaçlı örneklem doğrultusunda Göçmen Kadınlar takipçisi olan 142 kişiyi takip etmiş ve 77 kişiyi mesaj yolu ile gönüllü katılımcı olarak araştırmaya davet etmiştir. Kabul edenlerle belirlenen uygun tarih ve saatlerde, uygun sanal ortamda yarı yapılandırılmış bir görüşme formuna bağlı kalarak derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada önyargıyı azaltmak ve inanılabilirliği artırmak amacıyla amaçlı rasgele örnekleme ve farklılıklar temelinde birleşen önemli ortak örüntüleri belirlemek amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme (Patton, 2014, s. 243) yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların kendi yaşadıkları göç deneyimleri üzerinden göç sürecinde sosyal medyadaki göçmen ağlarını nasıl kullandıkları belirlenmeye çalışıldığı için, detaylı veri sunabilmesi amacıyla görüşme tercih edilmiştir.

Örneklem büyüklüğü için Creswell (2013, s. 157) sahanın ve çalışılan grubun “mülakat ve gözlemlerle iyi bir şekilde betimlenmesine yetecek şekilde” olması gerektiğini ifade etmektedir. Örneklem büyüklüğü için literatürde “doyum noktası” olarak geçen, sahadan gelen bilgilerin tekrarlanmaya başlaması ve yeni bilgi elde edilememesi durumu, yeterli sayıda veri kaynağına ulaşıldığı anlamına gelerek, örneklem büyüklüğünün durdurulmasına işaret etmektedir (Merriam, 2018, s. 79; Patton, 2014, s. 246; Yıldırım & Şimşek, 2005, s. 115). Bu bağlamda araştırmacı sahada gerçekleştirilen gözlem ve görüşmeler kendini tekrarlamaya başladığında, veri doyumuna ulaşıldığı fark edildiğinde veri toplama aşaması sonlandırılmıştır. Görüşmeler, Göçmen Kadınlar üyesi olan 23 kadınla tamamlanmıştır.

Verilerin toplanması aşamasında; derinlemesine görüşme, katılımcı gözlem ve saha notları ile toplanan veriler sahada geçirilen sekiz aylık süreç sonucunda elde edilmiştir. Netnografi yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmalarda katılımcı gözlem için araştırmacının sahada ne kadar süre geçirmesi gerektiği konusu tartışmalıdır. Etnografik araştırmalarda olduğu gibi netnografik araştırmalarda da sahada geçirilen süre incelenen topluluğun kültürünü ve topluluk üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşimleri anlayıp zengin betimlemeler yapmak için oldukça önemlidir. Fakat netnografik araştırmaların sahası olan sanal alanda zaman ve mekân kısıtlamalarının olmaması, sanal alanın hızlı zengin etkileşime ve geriye dönük paylaşımların incelenmesine imkân sunması bir topluluğu araştırmak için gerekli olan süreyi kısaltmıştır. Araştırmada hem Göçmen Kadınlar sayfası hem de Göçmen Kadınlar üyesi olan katılımcıların kişisel ağları, ağı oluşturulma tarihinden itibaren geriye dönük olarak incelenmiştir. Bu bağlamda ağlarda gerçekleştirilen iletişim ve etkileşimin tekrara düşmesine dayalı olarak sahada geçirilen sekiz aylık süreç, göçmen ağlarını analiz edebilmek için yeterli bir süre olmuştur. Boellstorff et al. (2012, s. 89’dan aktaran; Yarar Aksoy, 2023, s. 138) de “eğer ön saha çalışması yapıldıysa, yeni bir dil öğrenmek zorunda kalınmıyorsa ya da tanınmış bir sahaya geri dönülüyorsa” sahada geçirilmesi gereken sürenin bir yıldan daha az olabileceğini belirtmişlerdir. Varnalı (2013, s. 30) netnografik araştırmalarda elde edilen sonuçların kalitesinin araştırmacının anlayış ve yorumlama yetisine bağlı olduğunu ve bu yetinin araştırmacının incelenen topluluğun üyesi olarak belli bir süre sahada zaman geçirmesi ve topluluk üyeleriyle etkileşime girmesiyle geliştirilebileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda araştırmacının kişisel ilgileri doğrultusunda Göçmen Kadınlar sayfasını yaklaşık iki yıldır takip ediyor olması, saha alanına ve incelenen topluluğa aşina olmak için yeterli bir süredir.

Araştırmada birden fazla veri toplama tekniğinin birlikte kullanılması ile araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama ile veri analizi eş zamanlı

olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin sonucunda ses kayıtları ve yazılı metinler deşifre edildikten sonra tekrar tekrar okunmuş, gerekli notlar yazılarak kodlama sürecine başlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde bilgisayar aracılığı ile nitel veri analizi yazılımından faydalanmak, araştırmalara titizlik katmakta ve araştırmacının temellerini sağlamlaştırmaktadır (Creswell, 2019, s. 188). Bu nedenle görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde Maxqda 2024 programından faydalanılmıştır. Deşifrelerden elde edilen kodlar ve literatürden destek alınarak kategoriler ve temalar oluşturulmuş, veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilip yorumlanmıştır.

Nitel veri analizinde elde edilen verilerin orijinal haline mümkün olduğunca bağlı kalınması esastır. Araştırmada katılımcı ifadelerine doğrudan alıntı yapılarak yer verilmesi, söz konusu özgünlüğün geçerliğini artırır (Baltacı, 2019, s. 377). Buradan hareketle verilerin analizinde katılımcıların ifadeleri özenle seçilmiş, gerçekliğin kaynağı olarak sunulmuştur.

Araştırmada kişisel bilgilerin gizliliği korunmuş, katılımcıların gerçek isimleri yerine göçmen kadınların kısaltması olarak “GK-1”, “GK-2” şeklinde kodlar kullanılmıştır. Araştırmada birincil kaynakların kullanılmasının yanı sıra, görsel malzeme gibi ikincil veriler de kullanılmıştır. Araştırmacı görsel malzemelerin kullanılmasında etik sorumluluğunun bilincindedir. Katılımcılardan görsellerin kullanılmasına dair izin alınmış, yine de ileride oluşturabilecek olası zararları hesaba katarak görseller kişilerin tanınmasını engelleyecek gerekli düzenlemeler yapılarak kullanılmıştır.

Araştırma bireylerden veri toplanarak gerçekleştirildiğinden, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan (25/10/2023 tarih ve 2023/5 sayılı etik kurul kararı) onay alınmıştır. Bunun yanında araştırmada hem Göçmen Kadınlar sayfasından hem de derinlemesine görüşme yapılan kadınlardan bilgilendirilmiş gönüllü onam formu kullanılarak onam alınmıştır.

Araştırmacı gerekli gördüğü yerlerde hem görüşme esnasında hem de görüşme sonrası katılımcılarla tekrar iletişime geçerek verdikleri cevapların daha net bir açıklamasını yapmasını istemiş ve “böyle mi demek istediniz”, “cevabınızdan bunu anladım, doğru mudur?” gibi sorularla gerekli kontroller sağlanmıştır. Bu durum araştırmacının geçerliğine de katkı sağlamıştır. Ayrıca iç geçerliği artırma amacıyla, araştırma bulgularının kendi içinde tutarlı ve anlamlı olup olmadığını teyit etmede, araştırmacının veri toplama aşaması son bulsa bile Instagram üzerinden Göçmen Kadınlar sayfasının ve görüşme yapılan kişilerin sayfalarının takibine devam edilmesi bir strateji olarak kullanılmıştır.

Araştırmada etnografik yöntemin kullanılmasının çoklu veri setine ulaşılabilmesi açısından oldukça yararlı olmuştur. Görüşmelerin sanal ortamda yapılması, farklı ülkelerde yaşayan göçmen kadınlara ulaşılmasına imkân sağlayarak, kaynak sınırlılığı engelini aşmaya yardımcı olması bakımından oldukça işlevseldir. Fakat katılımcıların farklı ülkelerde yaşaması, saat farklılıklarını da beraberinde getirdiği için görüşmelerin zamanlamasını ayarlamakta güçlük yaşanmıştır. Bunu yanında birkaç katılımcının görüşme saatini unutması, acil işinin çıkması, hastalanması nedeniyle görüşme ertelenmiş ve birkaçında ise çocuklarının uyanması, kapı çalması gibi durumlar nedeniyle görüşme yarıda kesilmiş fakat daha sonra uygun bir zaman diliminde tekrar devam edilerek tamamlanmıştır.

Araştırma nitel araştırma deseni ile tasarlandığı için nicel araştırma desenine göre daha az sayıda örneklem üzerinde derinlemesine, içeriden bir perspektifle anlamaya yönelik olup genelleme amacı taşımamaktadır. Bu durum araştırmacının sınırlılıklarından biri olarak belirtilebilir. Ayrıca araştırma sosyal medya mecralarından Instagram’la ve Göçmen Kadınlar sayfası ile sınırlandırılmıştır. Günümüzde Instagram’ın gündelik hayatın bir uzantısı olarak, en çok zaman geçirilen sosyal medya platformlarından biri olması ve zengin veri çeşitliliği sunması nedeniyle Instagram tercih edilmiştir. Göçmen Kadınlar sayfasının tercih edilmesinin nedeni ise Türkiye’den göç etmiş kadınların oluşturduğu en büyük göçmen ağı olmasıdır.

Bulguların Değerlendirilmesi

Sahadan elde edilen bulguların değerlendirilmesine araştırma soruları temelinde öncelikle saha alanının betimlenmesi ile başlanmış, sonrasında ağın üyesi kadınlardan oluşan 23 katılımcının demografik özellikleri ve göç süreçlerine ilişkin bilgileri verilmiştir. Daha sonra sanal alan üzerindeki göçmen ağlarının göç sürecindeki işlevleri detaylı olarak çözümlenmiştir. Son olarak göçmen ağlarının göç akışının devam etmesinde nasıl bir rol oynadığı ele alınmıştır.

Göçmen Kadınlar Instagram Sayfası

Göçmen Kadınlar 2017 yılının Haziran ayında Kanada ve İrlanda'da yaşayan iki göçmen kadın tarafından kurulmuş bir dayanışma platformudur. Platform ilk olarak "Göçmen Anneler" adı ile Türkiye'den göç etmiş annelerin yaşadıkları benzer problemler çerçevesinde iletişime geçebileceği bir Facebook grubunun kurulması ile yola çıkmıştır, fakat daha sonra grubun üye sayısı arttıkça ve üyeler sadece annelerden oluşmadığı için grubun adı daha kapsayıcı bir hale gelmesi amacıyla 2020 yılında "Göçmen Kadınlar" olarak değiştirilmiştir. Bu platform dünyanın doksandan fazla ülkesinde yaşayan, yeni bir ülkede yeni bir hayata alışmaya, adapte olmaya, özlereyle başa çıkmaya ve kendisine yeni bir yol çizmeye çalışan on binlerce kadını bir araya getirmiştir. Paylaşımlarında platformun "yurt dışında yaşayan ve taşınmayı planlayan kadınların birbirlerine her konuda destek olduğu, ilham ve cesaret hikâyelerini paylaştığı, birbirlerinin sorularını cevapladığı dayanışma ortamını her alanda sürdürmeyi" amaçladığı bildirilmektedir. Platform sanal alan üzerinde birden fazla mecrada (Instagram, Facebook, Linked In, YouTube) yer alarak, göç etmiş ya da göç etmeyi düşünen kadınları sanal alanda bir araya getirerek yardımlaşma ve dayanışmanın önünü açmaya çalışmaktadır. Ayrıca Göçmen Kadınların ülke, şehir veya çeşitli ortamlar/konular bazında alt grupları da bulunmaktadır. Göçmen Kadınlar sayfasının profil fotoğrafında en bilinen göçmen kuşlardan biri olan uçan (göç eden) leylek vardır. "Göçmen Kadınlar platformu: Yurt dışında yaşayan kadınların dayanışma ve ilham alanı" olarak sayfa tanıtılmaktadır. Sayfanın 21,3B takipçisi olup, sayfada 121 paylaşım bulunmaktadır.¹ Sayfada paylaşım sayısının az olmasının nedeni, bir süre önce hesabın hacklenmesi ve hackerların elindeyken yapılan şüpheli işlemler sebebiyle sayfanın Instagram tarafından kapatılması ve paylaşımların silinmesidir. Görsel 1'de Göçmen Kadınlar Instagram profil sayfası yer almaktadır.

Görsel 1

Göçmen Kadınlar Instagram Profil Sayfası

Göçmen Kadınlar Instagram sayfasında genel olarak; dünyanın dört bir yanındaki göçmen kadınların ilham verici deneyim ve hikâyelerine, göçmenlerin ve göç etmeyi planlayanların karşılaşabileceği durum ve sorunlara yönelik pratik çözüm önerilerine, göçmen olmak veya kadın

¹ Bu veriler araştırmanın yapıldığı tarihlerdeki sayısal verilerdir. Bu nedenle sayısal veriler farklı tarihlerde değişiklik gösterebilir.

olmakla ilgili çeşitli konularda paylaşımlara yer verilmektedir. Ayrıca sayfada takipçilere sorulan göç ve göçmenlikle ilgili sorular ve o sorulara gelen cevaplarla ilgili de paylaşımlar yapılmaktadır. Göçmen Kadınlar platformunun takipçileri ile gerçekleştirdiği Göç Yolları Araştırması (2018)'nin sonuçları da sayfada paylaşılmaktadır. Bu veriler ışığında Göçmen Kadınlar grubunda yapılan ankette 1000 kişiye sorulduğunda grubun %46'sı 2015 yılı sonrasında göç edenlerden oluşmaktadır. Bu gruba kendi aralarında ve araştırmalarında “yeni nesil göçmen” adını vermektedirler.

Katılımcıların Göçmen Kadınlar sayfasını keşfetmeleri farklı şekillerde olmuştur. Katılımcılar göç öncesi veya sonrasında genellikle göçmenlikle ilgili sosyal medyada araştırma yaparken Göçmen Kadınlar sayfasının akışlarına düştüğünü, göçmen arkadaşının paylaşımında gördüğünü, arkadaşlarının tavsiyesiyle bu sayfayı takip etmeye başladığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda da Göçmen Kadınlar sayfası, benzer süreçlerden geçen, benzer sorun ve duygulara sahip olan, “göçmenlik bağı” ile bir araya gelen, dayanışma ve yardımlaşma temelinde ilişki ve etkileşim içinde olan kadınlardan oluşmaktadır. Bu konuda katılımcılardan bazılarının ifadesi aşağıdaki gibidir:

Göçmen Kadınlar'ı önce Instagram'da keşfettim sonra Facebook hesaplarını takibe aldım. Kadınlar arasında müthiş bir dayanışma var bu grupta ve çok faydalı bilgiler, yorumlar okuyorum. Herkes herkese yardım etmek istiyor ve bu grup insanı yurt dışında yaşayan bir kadın olarak güvende hissettiriyor. (GK-17)

Aynı süreçten geçen insanlarla birbirinizi hiç görmeden tanımadan bir bağ kuruyorsunuz ve bu bağ aracılığıyla birbirinize destek olup birbirinizi cesaretlendirirken buluyorsunuz kendinizi. (GK-22)

Çok seviyorum ... nedeni de sanırım kendimi yalnız hissetmiyorum orada, okuduğum şeyler ve paylaşımlar nedeniyle. Diyorum ki hepimizin hikâyesi farklı ama hepimiz benzer süreçlerden geçiyoruz o yüzden benim için önemli bir yerde duruyor Göçmen Kadınlar sayfası. (GK-3)

Duygudaşlarımızı görmek ve sorunlarımızın çözümlerini hızla bulmak adına çok faydalı buluyorum. Eğitim seviyesi yüksek kadınlardan oluşması iletişimin kalitesini de artırıyor. (GK-7)

Katılımcılardan GK-23 ise Göçmen Kadınlar sayfasının kurucularıyla zaman içerisinde birbirlerini görmeden yakın arkadaş olduklarını ve aralarında “göçmen kız kardeşlik” bağlarının olduğunu ifade etmektedir:

Yıllar içinde çok enteresan ama özellikle göçmen kadınlar kurucularıyla çok yakın arkadaş olduk ... hepsi çok sevdiğim yakın arkadaşlarım yani o kadar enteresan bir şey ki hiç görmediğiniz insanlar yakın arkadaşlarınız oluyor göçmen olunca gerçekten ... hiç yüz yüze karşılaşmadık ama ona rağmen çok özeller birbirimize kartlar göndeririz çocuğumuz doğduğunda hediyeler göndeririz vs. böyle farklı bir “göçmen kız kardeşlik” bağımız var diyebilirim. (GK-23)

Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Göç Süreçlerine İlişkin Bilgileri

Araştırmada görüşmeler Göçmen Kadınlar üyesi olan, Türkiye'den yurt dışına göç etmiş 23 gönüllü kadın ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır. Katılımcılardan en küçüğü 25 en büyüğü ise 44 yaşındadır. 25-34 yaş aralığında 11, 35-44 yaş aralığında 12 katılımcı vardır. Katılımcıların yaş ortalaması 34,6'dır. Eğitim düzeylerine bakıldığında 1 kişi lise, 1 kişi ön lisans, 14 kişi lisans ve 7 kişi yüksek lisans mezunudur. Katılımcılardan 10'u öğretmen, 3'ü mühendis olup geri kalanı psikolog, odyolog, aşçı, güzellik uzmanı gibi farklı mesleklere sahiptir. Katılımcılardan 17'si çalışmakta, 6'sı ise çalışmamaktadır. Çalışan katılımcılardan bazıları mesleklerinden farklı alanlarda çalışmakta (örneğin öğretmen ve psikolojik danışman olan katılımcıların butik pastacılık işi yapması gibi), çalışmayan katılımcılardan

1 tanesi denkleğini aldığını, yakın zamanda çalışmaya başlayacağını belirtmiştir. Katılımcılardan 6'sı Hollanda'da, 5'i Almanya'da, 5'i İsveç'te, 3'ü Belçika'da, 2'si İngiltere'de ve 2'si Kanada'da yaşamaktadır. Katılımcılardan 4'ü ekonomik gelirini belirtmek istememiştir. Belirtenlerin ortalama ekonomik geliri ise 4,315 €'dur. Katılımcılar ikamet ettikleri ülkede geçirilen süre bakımından en çok 7 yıllık en az 8 aylık göçmendir. Katılımcıların hepsi evlidir. Katılımcılardan 4'ünün eşi çalışmamaktadır. Katılımcılardan 10'unun 1 çocuğu, 6'sının 2 çocuğu, 1'inin de 3 çocuğu vardır, 6 katılımcının ise çocuğu yoktur. Katılımcıların 2017 yılı sonrası Türkiye'den göç eden, 1 kişi hariç diğerlerinin yüksek eğitilmiş, aktif nüfustan oluştuğu görülmüştür.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kod Adı	Yaş	Eğitim	Meslek	Çalışma Durumu	Yaşadığı Ülke	Ortalama Eko. Gelir (€ olarak)	Göç Edilen Ülkede Geçen Süre	Medeni Durum	Eşinin çalışma Durumu	Çocuk Sayısı
GK-1	36	Lisans	Öğretmen	Çalışmıyor	İsveç	5.700 €	2 Yıl	Evli	Çalışıyor	2
GK-2	35	Lisans	Öğretmen	Çalışıyor Öğretmen	İsveç	3.000 €	2 Yıl	Evli	Çalışıyor	2
GK-3	33	Y. Lisans	Öğretmen - İllüstratör	Çalışıyor Freelance İllüstratör	İsveç	3200 €	8 Ay	Evli	Çalışıyor	-
GK-4	25	Y. Lisans	Odyolog	Çalışıyor Odyolog	İngiltere	3500€	1,5 Yıl	Evli	Çalışıyor	-
GK-5	38	Lise	Aşçı	Çalışıyor Aşçı	Almanya	2000 €	7 Yıl	Evli	Çalışmıyor	1
GK-6	32	Y. Lisans	Mühendis	Çalışıyor Mühendis	Hollanda	4500 €	11 Ay	Evli	Çalışmıyor	-
GK-7	38	Lisans	Öğretmen	Çalışmıyor	Almanya	5000 €	2,5 Yıl	Evli	Çalışıyor	1
GK-8	39	Lisans	Öğretmen	Çalışmıyor	Belçika	3000 €	2 Yıl	Evli	Çalışıyor	2
GK-9	33	Y. Lisans	İşletmeci	Çalışıyor-Garson	İngiltere	2200 €	8 Ay	Evli	Çalışıyor	1
GK-10	44	Lisans	Öğretmen	Çalışıyor Öğretmen	Almanya	5100 €	6 Yıl	Evli	Çalışıyor	3
GK-11	40	Lisans	Havaalanı Yolcu Hiz. Memuru	Çalışmıyor	Kanada	3500 €	4 Yıl	Evli	Çalışmıyor	1
GK-12	31	Lisans	Öğretmen	Çalışıyor-Butik/Pastacı	Kanada	3700 €	23 Ay	Evli	Çalışıyor	1
GK-13	36	Lisans	Öğretmen	Çalışıyor Öğretmen	Almanya	Belirtmek istemedi	5 Yıl	Evli	Çalışıyor	1
GK-14	30	Lisans	Psikolojik danışman	Çalışıyor-Butik/Pastacı	Hollanda	Belirtmek istemedi	3,5 Yıl	Evli	Çalışıyor	1
GK-15	40	Lisans	Bilgisayar mühendisi	Çalışıyor Yazılım Sektörü	Hollanda	4800€	1,5 Yıl	Evli	Çalışmıyor	1
GK-16	31	Lisans	Kimya Mühendisi	Çalışıyor Kimya Müh.	Hollanda	Belirtmek istemedi	1 Yıl	Evli	Çalışıyor	-
GK-17	38	Lisans	Öğretmen	Çalışmıyor	İsviçre	8000 €	2 Yıl	Evli	Çalışıyor	2
GK-18	30	Ön Lisans	Güzellik Uzmanı	Çalışıyor Temizlik İşçisi	Belçika	3500€	4 Yıl	Evli	Çalışıyor	2
GK-19	40	Y. Lisans	Muhasebeci	Çalışıyor Temizlik İşçisi	Belçika	4000€	5 Ay	Evli	Çalışıyor	1
GK-20	28	Y. Lisans	Hukuk Danışmanı	Çalışıyor Hukuk Danışmanı	İsveç	Belirtmek istemedi	2 Yıl	Evli	Çalışıyor	-
GK-21	34	Lisans	Öğretmen	Çalışmıyor	Almanya	5000€	1,5 Yıl	Evli	Çalışıyor	1
GK-22	28	Lisans	Kamu Yönl. Böl. Mez.	Çalışıyor Süpervizör	Hollanda	5000€	4 Yıl	Evli	Çalışıyor	-
GK-23	38	Y. Lisans	Klinik Psikolog	Çalışıyor Akademisyen	Hollanda	7300€	5 Yıl	Evli	Çalışıyor	2

Göçün Nedeni ve Göçün Anlamı

Bireylerin köken ülkeden başka bir ülkeye göç etmeleri hayatlarını temelden değiştirecek önemli bir karar olması nedeniyle, bu kararın verilmesinin arkasında genellikle birden fazla neden olmaktadır. Katılımcılar göç etme nedenleri hakkında birbirleriyle ilişkili olan birden fazla neden belirtmişlerdir, fakat en sık bahsi geçen göç nedenleri özellikle çocukları için “daha iyi bir gelecek” başta olmak üzere; sırasıyla “ekonomik nedenler”, “siyasi nedenler”, “çalışma şartları”, “sosyo-kültürel problemler”, “evlilik”, “eğitim amaçlı” ve “farklı yerlerde yaşamayı deneyimlemek”tir. Katılımcıların bazılarının Türkiye’den göç etme nedenleri kendi ifadeleriyle şu şekildedir:

Türkiye’nin kültürel ve ekonomik değişiminden dolayı kızımız için gelece kaygısı yaşadık. İstanbul’daki yaşam koşullarının da sürekli kötüleşmesi, trafik, pahalılık, can güvenliği, ancak diğer şehirlerde çalışma alanlarımızın bulunmaması karar vermemizde etkili oldu. (GK-15)

Göç etme nedenim kısaca hem çocuklarımın daha iyi bir gelecekte büyümesi hem de bizim daha konforlu ve daha keyif alabileceğimiz farklı kültürlerle birlikte yaşayabileceğimiz bir yerde var olmak galiba. (GK-23)

Yurt dışına göç etme sebebimiz öncelikle Türkiye’deki yaşam şartları. Maddi olarak ciddi şekilde zorlanmaya başlamıştık ama maddiyattan daha ziyade artık gruplaşmaların çok fazla olduğunu düşünüyorum, siyasi olarak veya düşünce tarzı olarak, insanlar çok fazla gruplaşmışlardı ve ötekileştirme çok fazlaydı kendi gibi olmayan, kendi düşüncen gibi olmayan insanlara saygısızlık artık ciddi şekilde bizi yormaya başlamıştı. (GK-1)

Her göç hikâyesi biriciktir ve bu nedenle göçmen kadınlar için göçün ifade ettiği anlam çeşitlilik göstermektedir. Fakat yine de göçmen kadınların benzer göç süreçlerinden geçmesi, göçün onlar için ifade ettiği ortak anlamlarını da oluşturmaktadır. Şekil 1’de göçmen kadınların göçün kendileri için ifade ettiği anlama ilişkin Maxqda 2024 programında yer alan kod bulutundan yararlanılmıştır. Bu gösterimde kodun, tekrar edilme sıklığına bağlı olarak puntosu büyümektedir. Yani, büyük puntoda olan kodun tekrar edilme sıklığı küçük puntoda olan kodun tekrarından daha fazla olduğu anlamına gelir. Bu doğrultuda göçmen kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde göçün anlamına dair toplam 27 kod oluşturulmuştur. Bu kodlardan en sık tekrarlananlar ise sırasıyla “her şeye sıfırdan başlamak”, “mücadele”, “konfor alanından çıkma”, “olgunlaşma süreci”, “kendini keşfetme”, “yeni bir yaşama başlamak” kodlarıdır.

Şekil 1

Göçmen Kadınların Göçün Anlamına İlişkin Kod Bulutu

Göçmen kadınlar her göçte olduğu gibi çok çeşitli riskleri göze alıp, köken ülkelerinden ayrılma ve yeni bir ülkeye alışmaya çalışmada hayatlarına sıfırdan başladıklarını, var olma mücadelesi içine girdiklerini, bu durumu konfor alanından çıkma ile tanımlayıp yaşadıkları zorluklarla, tecrübelerle olgunlaşma ve kendilerini, potansiyellerini fark etme süreci yaşadıklarını, farklı bakış açıları kazandıklarını ifade etmektedirler. Göçmen kadınlar için göçün ifade ettiği anlama dair katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

Hayatını sıfırdan ve yeniden inşa etmek... Yeni bir var olma mücadelesi ve yeni bir bakış açısı. (GK-13)

Tüm konfor alanlarından çıkıp her şeye sıfırdan başladığımız bir şey oldu göç ve bunu ifade ediyor. (GK-3)

Başlangıçta yani o yaşa kadar edinmiş olduğun tüm bilgi ve beceri deneyim her şeyin sıfırlandığını hissettiğiniz tamamen gittiğiniz ülkenin dili öğrenip kültürüne adapte olup iletişim kurmaya çalışırken kendinizi genelde 1-0 geride gördüğünüz bir his ... insanı büyük bir mücadele içerisinde hissettiriyor. (GK-2)

Benim için bir olgunlaşma yoluydu burada çok güzel tecrübeler edindim. Hayata bakış açım çok değişti ... buraya geldiğimizde tamamen her şeye sıfırdan başladık böyle yeni doğmuş bir bebek gibiyiz adeta. (GK-1)

Göç benim için ilk başlarda yalnız kalmışlık duygusu idi. Özellikle bizim gibi otuzlu yaşlarınızda, evinizi arabanızı satıp da iki bavul ile göç ettiyseniz aslında çok ciddi bir travma. Ben ne yapıyorum? Diyorsunuz. Ama sonrasında kendini sevme, kendine şefkat gösterme ve yeniden başarıma hissi ile daha güçlü bir benlik doğuruyorsunuz. Kendini doğurmak desem yeridir, öyle bir sıfırdan başlamak ve mücadele etmek içeriyor. (GK-16)

Göç Etmeye Karar Verme Süreci

Bireyler için köken ülkeden başka bir ülkeye göç kararını verme süreci, göç etme nedenleri ile birlikte düşünüldüğünde zamana yayılan, birçok risk olasılığının üzerinde çokça düşünülmesi gereken meşakkatli bir süreçtir. Göç kararını verme aşamasında bireyler kendilerinden önce göç etmiş yakın çevrelerinden, tanıdıklarından bilgi, tavsiye alma eğilimindedir. Bunun yanında sosyal medyanın da göçe karar verme aşamasında katılımcıların başvurduğu mecralardan biri olduğu görülmüştür. Katılımcılardan 11'i sosyal medya platformlarındaki paylaşımların, 7'si ise yakın çevrenin göçe karar verme sürecindeki etkisinde bahsetmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

Sosyal medya paylaşımları göç etmeye karar vermede etkili oluyor. Çünkü aslında en temelinde sosyal hayatı özellikle Instagram veya Youtube'da artık insanlar sosyal hayatlarını günlük hayatlarını paylaştığı için bir kere şey görme şansımız oluyor, insanlar işten çıktıktan sonra ne yapıyorlar? Nelere erişimleri ulaşımlara kolay? Burada çevre edinebiliyorlar mı? Bunları görmek artık çok daha kolay. Birilerini arayıp sormak durumunda kalmıyorsunuz ve işte örnek bir hayat görüyorsunuz aslında. O anlamda özellikle sosyal hayat tarafında insanların nasıl yaşadığını görmek anlamında karar vermemizde bence çok etkisi oldu sosyal medyanın. (GK-6)

Cesaret verme açısından çok severek takip ettiğim bir influencer vardı. Benden çok daha küçük bebeğiyle İngiltere'ye göç etti. Onun göç etmesi beni cesaretlendirdi diyebilirim etkilendim yani ve ondan sonra ben de yapabilirim diye düşündüm. (GK-8)

Çok fazla sayıda arkadaşımız, üniversiteden arkadaşlarımız göç etmeye başladı özellikle Almanya ve Hollanda'ya sosyal çevremizde de çok ciddi gidişler oldu biz de böyle bir karar verdik (GK-3)

Katılımcılar göç edecekleri ülkeyi seçerken bazı kriterleri baz almışlardır. Katılımcılardan 9'u göç edecekleri ülkede arkadaş/akrabalarının olması, 8'i ülkenin refah seviyesi, 4'ü göçmenlere

tanınan haklar, 1'er kişi de iklim koşullarının ve Türkiye'ye yakınlığını dikkate alarak göç edecekleri ülke tercihlerinde bulduklarını belirtmişlerdir. Bu veriler son dönem göçler için geleneksel göçmen ağlarının, göçmenlerin ülke tercihlerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

İngiltere'de dayım yaşıyor. İlk gittiğimde birikimlerim sterlin bazında hiçbir şey ifade etmiyordu. Özellikle kira vb. geçinme zorlukları dolayısıyla dayımların orada olması benim için büyük bir şanstı, onlar olmasa gidip gitmemek açısından kararsızlık yaşadım. (GK-4)

İşin başında aklımda farklı ülkeler vardı ancak dayım Hollanda'da çalışıyordu. Bu nedenle bildiğim birinin yakınlarda olması benim ve ailem için daha rahatlatıcı olabilir diye düşünüp tercihim Hollanda'dan yana kullandım. (GK-22)

Ülke tercihini çoğunlukla refah seviyesi, göçmenlere tanınan hakları ve sosyal yaşamı gözetererek yaptık. Ama tabii bu tarafta birçok arkadaşımızın akrabaların olmasının çok faydası oldu. Şehir için de daha çok işe göre karar verdik (GK-6)

Refah seviyesinin yüksek olması tercih etmemizde etken oldu. Tanıdık kimsemiz yok. (GK-17)

Katılımcıların göç ettikleri ülkelerde yerleşecekleri şehri veya bölgeyi seçerken ülke seçiminden farklı kriterleri baz aldıkları görülmektedir. Katılımcılardan 10'u yerleşecekleri şehir veya bölgeyi iş durumuna veya iş bulma potansiyeline göre seçtiklerini, 9'u Türklerin olmadığı, 2'si Türklerin yoğun olduğu, 1'i göçmene olumlu bakışın olduğu yerleri tercih ederken, 1'i ise iltica nedeniyle göç ettiği için göç edilen ülkenin onları yerleştirdikleri yerde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

Gerçekten çok fazla göçmen alan bir yer çünkü büyük firmalar var o nedenle mühendislerin de genel olarak tercih ettiği bir yer, oradan iş teklifi geldiği için Göteborg'a gitmiş olduk. (GK-3)

Şehir tercihimizi daha çok, iş bulma kolaylığını düşünerek ve yabancıların daha fazla kabul gördüğüne inandığımız şehirler doğrultusunda yaptık. (GK-10)

Türklerin yoğun olduğu bölgeleri tercih etmedik onu söyleyebilirim. (GK-8)

Ev satın alırken özellikle Türklerin yoğun olmadığı bölgeleri seçmeye çalıştık çünkü bunun yerleştiğiniz ülkeye uyum sağlamanın zorlaştıracağını düşünüyoruz. Yani Sadece Türklerden oluşan kısıtlı bir çevrede bulunmanın memleket hasretini arttırmaktan başka işe yaramayacağını düşünüyoruz. Hele Türk Mahallesi'nde yaşadığınızda Türkiye'de yaşamaktan hiçbir farkı olmuyor, 30 yıl Hollandaca öğrenmeseniz de bu şekilde yaşayabilirsiniz... Türk arkadaşlarımızla yine istediğimiz zaman görüşüyoruz ama bir mesafe bulunması daha uygun bence. (GK-16)

Bu ifadelerden, 9 katılımcının yerleşim yeri tercihinde Türklerin olmaması kriterini baz aldıkları görülmektedir. Yeni nesil göçmen olarak da nitelendirilen katılımcılar kendilerini daha önceki göçmenlerden ayırmakta, onlardan farklı göç nedenine, motivasyona, eğitime ve yaşam tarzına sahip oldukları için onlardan uzak yerleşim yerlerinde ikamet etmeyi tercih etmekte ve göç ettikleri ülkeye hızlı bir şekilde uyum sağlama çabasında olmaktadır. Katılımcılardan bazılarının konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

Yıllar önce göçen ve burada mahallesinden çıkmadan İç Anadolu'nun köyünde gibi yaşayan göçmenlerden uzak durmaya çalıştık. (GK-15)

Türklerin daha çok yaşadığı yerlerde yaşamamayı tercih ettik biz. Özellikle Köln'de yaşarken orada çok fazla Türk nüfusu var belli Türk mahalleleri var. Oraları tercih etmedik. Daha çok Almanların olduğu mahalleleri tercih ettik. ... Burada daha önceden gelen nesilde bir grup entegre olmamak için direniyorlar biz de onların arasına katılmak istemedik, çünkü çocuğumuzun Alman kültürüne daha entegre bir şekilde büyümesini

istiyoruz. ... Sadece dil değil aynı zamanda ... kültürü, coğrafyayı tarihini de öğrenmek gerekiyor o yüzden çocuğumuzun daha çok Almanlarla bir arada olması onun için daha faydalı olur diye düşündük. (GK-21)

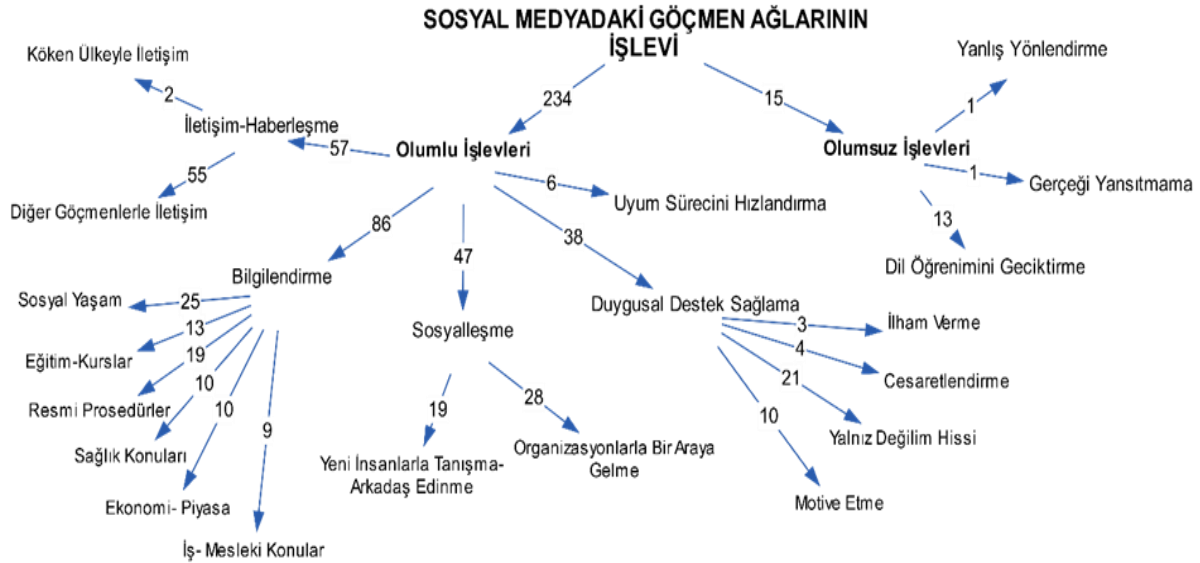
Hollanda'nın en büyük göçmen nüfuslardan biri Türkler. ... Bu özellikle işte 50'li yıllardan sonra çalışmaya gelen kişiler ve yani burada gerçekten ciddi bir ikinci üçüncü kuşak Hollandalı Türkiyeli kişiler de var ve bazı mahalleler bölgeler de var bu kişilerin daha yoğun yaşadığı. Biz özellikle oralarda yaşamak istemedik açıkçası ... onun için farklı bir yerde aslında Hollandalıların ağırlıklı olduğunu düşündüğümüz bir yerde ev tuttuk. (GK-23)

Sosyal Medyadaki Göçmen Ağlarının İşlevleri

Sosyal medya platformları günümüzde göçmen ağlarının oluşmasına ve göçmenlerin bu ağlar üzerinden çeşitli konularda birbirlerine destek ve yardımda bulunmasına aracılık etmektedir. Şekil 2'de katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen, Instagram özelinde sosyal medyadaki göçmen ağlarının işlevlerine ilişkin Hiyerarşik Kod- Alt Kod modeli yer almaktadır. Buna göre göçmen ağlarının göçmen kadınlar için olumlu olarak bilgilendirme (86 kod), iletişim-haberleşme (57 kod), sosyalleşme (47 kod), duygusal destek sağlama (38 kod) ve uyum sürecini hızlandırma (6 kod) işlevlerine; olumsuz olarak dil öğrenimini geciktirme (13 kod), yanlış yönlendirme (1 kod) ve gerçeği yansıtmama (1 kod) işlevlerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Şekil 2

Sosyal Medyadaki Göçmen Ağlarının İşlevlerine İlişkin Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

İletişim-Haberleşme

İnternet temelli sosyal medya araçları bireylere zaman ve mekâna bağlı olmaksızın iletişim ve haberleşme için önemli imkânlar sunmaktadır. Göçmen kadınlar da bu imkânlardan hem köken ülkeyle hem de kendisi gibi olan diğer göçmenlerle iletişim kurmada oldukça yararlanmaktadır. GK-1 “kendi ülkemdeki insanlarla iletişim kurmada bana çok faydalı oldu” ifadesiyle ve GK-11 “uzaktaki sevenlerimizle iletişimin devamı için” ifadesiyle sosyal medya araçlarının köken ülkeyle iletişim ve haberleşmede kullandıklarını dile getirmişlerdir. GK-3 “İsveç’te bizden önce gitmiş kişilere ulaşmamı sağladı” diyerek diğer göçmenlerle iletişim sağlamada faydalandığını belirtmektedir. Katılımcılardan GK-8 ise, göç etmeden Instagram’da kendi göç sürecini anlatan bir hesap açtığını ve diğer göçmenlerle iletişim kurma açısından

yararlandığını “göç etmeden önce kendi sosyal medya hesabımı açtım ve bu hesap üzerinden Türkiye’den göçenlerle ve göçtüğüm ülkedeki göçmenlerle irtibat kurma şansım oldu” ifadesiyle belirtmektedir.

Sosyal medya araçları çok çeşitlidir. Göçmen kadınlar da bu araçlar üzerinden ilişki ağları oluşturarak birbirleriyle iletişim ve haberleşme sağlamaktadır. Araştırma Instagram örneğinde gerçekleşse de görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda göçmen kadınların özellikle göç sonrası süreçte WhatsApp, Telegram ve Facebook gruplarını da aktif olarak kullandıkları görülmüştür. Katılımcılardan GK-9 “WhatsApp’ı bir sosyal medya aracı olarak düşünüyorsak haberleşme konusunda elimiz ayağımız oldu” ifadesini kullanmıştır.

Bilgilendirme

Yapılan araştırmada göçmen kadınların sosyal medya araçlarından en çok bilgi edinmeye yönelik yararlandıkları görülmüştür. Göçmen kadınlar özellikle sosyal yaşam, resmi prosedürler, eğitim-kurslar, sağlık, ekonomi-piyasa ve iş-mesleki konularda bilgi edinmektedirler.

Genel olarak sosyal medya araçları özel olarak da Instagram bireylerin gündelik hayatlarıyla ilgili paylaşım yaptıkları bir mecradır. Bireyler hiç tanımadıkları kişileri sosyal medya hesaplarından yaptıkları paylaşımları takip ederek, kişinin bir gününü nasıl geçirdiğine, nasıl bir hayat yaşadığına detaylı bir şekilde hâkim olabilmektedir. Bu durum bireylerin göç etmeden önce göç etmek istedikleri ülkedeki sosyal yaşam ve kültüre, ülkede yaşayan diğer göçmenlerin nasıl bir hayat yaşadığına dair bilgi edinme konusunda yarar sağlamaktadır. Bu konuda katılımcılardan GK-1 “İsviçre’deki hayat konusunda bilgi alma amaçlı kullandım”, GK-6 “Çoğunlukla da hala Instagram’da özellikle burada yaşayan ve işte bilgilerini paylaşan kişileri çok sıklıkla takip ediyorum. Bir anlamda buradaki yaşamı örnek almış oluyorum”, GK-15 “Daha çok yaşam tarzı ve kültürle ilgili bilgi edinebildim”, GK-20 “İsveç’teki hayatla ilgili birçok fikir edinmemizi sağladı”, GK-22 “Göç etmeden önce izlediğim birçok videonun yanı sıra göç etmiş insanların sosyal medya hesaplarını ve yaşantılarını inceledim” ifadelerini kullanmıştır.

Göçmen kadınlar sosyal medya araçlarından resmi prosedürlerle ilgili hem göç öncesinde hem de göç sonrasında bilgi almaktadırlar. Katılımcılardan GK-16 “Bütün prosedürler konusunda sosyal medyadan faydalandık” ifadesini kullanırken, GK-3 göç sürecinde sosyal medya hesaplarına resmi prosedürlerle ilgili soru sorduklarında yardımcı olduklarını ve GK-6 süreç içerisinde gerekli olabilecek evrakları göç ettikleri ülkeye gitmeden sosyal medyadan öğrendiklerini şu şekilde ifade etmektedir:

İsveç’e gittiğinizde lazım olabilecek şeyler benim hiç aklıma gelemeyecek belgeleri sosyal medya sayesinde fark ettim ya da oradaki arkadaşlarım yazdı öyle yanıma aldım Türkiye’den giderken. ... Teknik işleri öğrenme konusunda, yani İsveç’e ilk ayak bastığınızda işte id kartları çıkartmak, person number almak, banka hesabı oluşturmak vs. konusunda gerçekten sosyal medya hesaplarının çok fazla faydasını gördüm hepsi de çok fazla yardımcı oldu. (GK-3)

Göç sürecinde çok çok faydası oldu. Özellikle biz hayatımızda ilk defa yurt dışına çıktık ve bizim için çok büyük bir karardı aslında ve vize almayı bile daha önce deneyimlememiş olan kişileriz bu yüzden ki, bunu yaşamış dahi olsanız süreç çok daha karmaşık dolayısıyla insanın kafasında şimdi ne olacak? bundan sonraki süreçte neler yapacağız? kısmında çok büyük soru işareti oluşuyor. ... resmi izinler, vize süreci, çalışma izni süreci buraya geldikten sonra yapılması gerekenler evrak işi maalesef çok fazla, bunları gelmeden önce öğrenebilmek çok çok faydalı oldu. (GK-6)

Göçmen kadınlar göç etmeden önce gidecekleri ülkenin eğitim sistemini merak etmekte, göç ettikten sonra da eğitim sistemiyle ya da dil kurslarıyla ilgili sorularını sosyal medya aracılığıyla sormakta ve bu konuda birbirlerini bilgilendirmektedirler. Konuyla ilgili katılımcılardan GK-10 “Ben öğretmen olduğum için de belki çocukları olan kişiler çocuklarının eğitimiyle ilgili endişeleri

oluyor bunlarla ilgili soruları bana yöneliyorlar”, GK-17 “Oğlum okula başlayacaktı anasınıfi süreci hakkında birkaç kişiden bilgi almıştım”, GK-6 “Dil kursuna gidenler var onlara soruyoruz siz hangisine gidiyorsunuz? Diye, bizim de eşimin gittiği dil kursunu önerdiğimiz kişiler oldu”, GK-21 “Herkes birbiriyle nasıl Almanca öğrendiğini, hangi kurslara gittiğini vs. anlatıyor ya da bilmediğimiz haklarımız olabiliyor mesela onları paylaşıyoruz birbirimizle yani birbirimizden çok şey öğreniyoruz aslında.” ifadelerini kullanmışlardır.

Ülkelerin sağlık sistemi birbirinden farklılıklar gösterebilmektedir. Göçmen kadınlar göç ettikleri ülkede sağlık konularında endişe duymaktadır. Bu konuda özellikle de kendilerini emanet edebilecekleri Türk doktorlarını sosyal medya ağlarından sorarak öğrendikleri, birbirlerine tavsiyeler verdikleri görülmüştür. Bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Özellikle çocuklu biri olarak sistemini bilmediğim bir ülkede yaşayacağım için endişelerim vardı. Sağlık ve eğitim konusunda çok faydasını gördüm. Örneğin çocuğumun aşı kartını getirerek tekrar aşı olmasını engelledim. (GK-12)

Burada yaşanan olaylarla alakalı insanların nasıl bir yol izlemesi gerektiğini ya da nerede ne var? Bir insanın bir şeye ihtiyacı olduğunda bu nerde? Bunu arıyorum ama bulamıyorum, bu konuda destek alabileceğim birisi var mı? Örneğin burada en çok aradığımız şeylerden birisi, kendimizi en iyi ifade edebilmek açısından Türk doktorlar, Türk ortodontistler, ... buradaki paylaşımlar çok teşvik edici güzel bir uygulama. (GK-18)

Sosyal medya aracılığı ile birbirimizi bulduğumuz kişilerle okul bulma, doktor tercihi gibi konularda yol gösterdik. Instagram hashtag’imden ya da Göçmen Kadınlar’daki postumdan beni bulanlar çok oldu. (GK-7)

Ekonomik sıkıntılar bireylerin köken ülkelerinden göç etme kararı vermelerinde önemli bir kriterdir. Bireylerin göçe karar verme aşamasından başlayarak sonraki süreçler de dâhil olmak üzere göç edecekleri ülkenin ekonomi ve piyasa koşulları en merak edilen konulardan biridir. Bu bağlamda göçmen kadınlar da sosyal medya ağlarında göç edecekleri ülkenin ekonomi ve piyasa koşullarına dair bilgi edinmek istemektedirler. Katılımcılardan bazılarının ifadesi şu şekildedir:

Tahmini aylık giderlerimizi vs. hesaplamada da çok yardımcı oldu bu içerikler bize ... İnşaat işleri için usta bulmak çok zor ve pahalı olduğu için inşaat ustası önerileri için dahi, o yüzden bütün gelecek kurgumuzu oluşturmada sosyal medyanın emeği var diyebilirim. (GK-16)

Sosyal medyadan çokça video izledik. Hem şehir ile ilgili hem okul hem de oradaki fiyatlarla alakalı. (GK-11)

Yaşam masrafları konusunda ortalama bir fiyat ve gerekli olan maaşı hesaplamamızda yardımcı oldu. En önemli konunun maddiyat olduğunu düşünüyorum. (GK-12)

Ekonomi ve piyasa koşulları gibi bireyler, göç edecekleri ülkede geçimlerini nasıl sağlayacaklarını, kendi mesleklerini denklik alarak nasıl yapabileceklerini ya da meslekleri dışında yapabilecekleri işleri, maaşları merak etmekte ve bu konulara dair bilgi edinmek istemektedirler. Göç ettikten sonra da diğer göçmenlerle iş ve mesleki konularında bilgi alışverişi yapmaktadırlar. Göçmen kadınlar iş ve meslek konularında kendi Instagram hesaplarında da bilgilendirici paylaşımlar yapmaktadır. Örneğin katılımcılardan GK-2 Instagram üzerinden kendisine ulaşan kişilere iş ve mesleki konularda bilgilendirme yaptığını “Özellikle İsveç için öğretmenlik denkliği nasıl alınır? Buranın öğretmen ihtiyacı, maaşlar gibi konularda ayrıntılı olarak onları bilgilendirdim” ifadesiyle belirtmektedir. GK-10 ise kendi Instagram hesabında konuya dair yaptığı paylaşımlarını şu şekilde aktarmaktadır:

Evet şu anda görüşmüş olduğunuz sayfam benim göç sürecimden sonraki burada mesleki hayatıma başlama sürecimi ve mesleki hayatımdaki tecrübelerimi, Almanya’da bir öğretmen neler yapar? Türkiye ve Almanya eğitim sistemiyle alakalı farklılıklar nelerdir?

Burada öğretmenlik yapmak isteyen insanları neler bekliyor? tarzında içeriklere sahip bir sayfam var ve Türkiye’den de çok fazla, her geçen gün çok fazla takipçim oluyor buraya gelmeyi planlayan meslektaşlarım özellikle veya Almanya’ya yeni gelmiş olan ve henüz öğretmenliğe başlamamış insanlar beni takip etmeye başladılar. ... Özellikle nasıl mesleğimizi daha çabuk hayata geçirebiliriz? Burada yeniden görevimizi nasıl yapabiliriz? Bununla ilgili süreçler konusunda yardımlaşıyoruz. (GK-10)

Sosyalleşme

Sosyal medya bireylerin çok çeşitli ortaklıklar temelinde kendisi gibi olanlarla sanal alanda bir araya gelmesine, iletişim ve etkileşim kurarak sosyalleşmesine katkı sunmaktadır. Göçmen ağları da göçmen kadınların göçmenlik temelinde yeni insanlarla tanışmalarına, iletişime geçmelerine, arkadaşlıklar kurmalarına ve sosyalleşmelerine imkân sunmaktadır. Bu sosyalleşme durumu sanal alan üzerinden zayıf bağlarla devam edebildiği gibi birbirlerine yakın bölgede olan göçmen kadınlar için sanal alanda başlayan arkadaşlıklar gündelik hayata taşınarak sıkı bağlara dönüşebilmekte, yakın dostluk ilişkileri kurulmasında da işlevsel olabilmektedir. Katılımcılardan GK-8 kendi göç sürecini paylaştığı göçmen ağı sayesinde dostluklar kurduğunu “hem kendi yaşadığım şehirde hem de yakın şehirlerde Türk arkadaşlarım var ve bu açtığım Instagram hesabı sayesinde birbirimizi bulduk ve şu an çok güzel bir dostluğumuz var” ifadesi ile, GK-22 “göç edilen ülkede çevre edinme açısından da sosyal medyanın güzel bir faydası var” ifadesiyle ve GK-23 “çok işime yaradı her açıdan yani sosyalleşme mesela bir sürü insan tanıdım Instagram üzerinden Hollanda’da oturan işte kafamızın uyuşabileceği, sonra yüz yüze buluştuk” ifadeleriyle göçmen ağları aracılığıyla gündelik hayata taşınan yakın ilişkilerini açıklamaktadırlar.

Sosyal çevresini geride bırakarak göç eden çoğu göçmenin, göçün ilk dönemlerinde sosyalleşme adına zorluklar yaşaması muhtemeldir. Katılımcılardan GK-3, göç ettikleri ilk aylarda sosyalleşme konusunda yaşadığı sıkıntıları, sonrasında sosyal medya aracılığıyla tanıştığı kişilerle arkadaş çevresini oluşturduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

İlk etapta İsveç’in soğuk kış günlerine denk geldi Kasım itibariyle inanılmaz can sıkıcıydı ve bizim Ankara’da çok sosyal çevremiz vardı bir anda hiç sosyal olmadığımız bir ortama girmiş olduk ve eve kapanmış olduk bu bizi çok zorladı ama şunu söyleyebilirim özellikle sosyal medyada tanıştığım bazı kişiler gerçekten çok yardımcı oldular zaten sonrasında arkadaş da olduk onlarla. ... Özellikle de sosyalleşmemde çok büyük etkisi oldu ... İsveç’teki arkadaşlarımı sosyal medya sayesinde buldum ve arkadaşlıklarım bu şekilde devam ediyor. (GK-3)

Katılımcılardan 10’u sanal alanda göçmen ağlarında tanıştıkları ve gündelik hayatlarına taşınan yakın ilişkilerinde yılbaşı, doğum günü gibi özel gün ve gecelerde, dini ve milli bayramlarda ya da piknik, konser gibi çeşitli etkinliklerde bir araya geldiklerini ifade etmişlerdir. Bu tür organizasyonlar göçmen kadınlar için kültürü, değerleri yaşatma, paylaşma adına önemli görülmektedir. Konu ile ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Yakın gördüğüm yapısı uyan birkaç kişi oldu, onlarla gün geçtikçe bağlar daha sağlam oldu. Normal günlük şeylerde dışarıda ve telefonla görüşmek oluyor. Özel günler doğum günleri konserler kültürümüzle olan etkinliklerde hep haberleşiriz. (GK-5)

Bir grubuyla çok sıkı bağım var, 5-6 kişi kadar kız kardeş diyebileceğim kadar yakın bir arkadaş grubum oluştu. Dini milli bayramlarda şöyle bir faydası oluyor, çok yoğun bir çaba sarfetmiyoruz ama mesela bir bayram kahvaltısı yapıyoruz birlikte, toplaniyoruz vs. (GK-8)

Sıkı bağlar olarak nitelendirebilirim. Burada iki dini bayram geçirdik, ikisinde de Türklerin bir araya geldiği piknik düzenlendi ve bu etkinliklere katıldık. 23 Nisan Çocuk Bayramında çocuklar için düzenlenen etkinlikte yer aldık. Yılbaşı’nı Türk arkadaşlarımızla geçirdik. Çocuklarımızın doğum günlerinde veya hafta sonları buluşmalar gerçekleştiriyoruz ...

Kesinlikle kültürümüzü paylaşma, değerlerimizi sahiplenme ve yaşatma açısından önemli buluyorum. (GK-9)

Dini bayramlarda, milli bayramlarda, özel günlerde görüşmeye ve çocuklarımıza bu değerleri hissettirmeye özen gösteriyoruz. (GK-14)

Duygusal Destek Sağlama

Göç, bireyin doğup büyüdüğü, duygusal ihtiyaçlarını sağladığı güvenli ortam ve bağlardan koparak farklı bir sosyal çevreye uyum sağlamaya çalışma gibi psikolojik ve duygusal açıdan zorlayıcı olabilen bir süreçtir. Bireyler birçok konunun yanında yalnızlık ve özlem gibi yoğun duygularla da baş etme durumunda kalmakta ve kendileri gibi benzer süreçlerden geçen, benzer duyguları yaşayan ya da zamanında yaşamış olan kişilerle iletişime geçmektedir. Instagram'daki göçmen ağları da kadınların birbirlerine duygusal açıdan destek sağlaması için oldukça işlevsel olarak kullanılmaktadır. Göçmen Kadınlar sayfasında #birgöçhikayesi hashtag'ı ile paylaşılan göç hikâyeleri, kadınlara göç sürecinde yaşadıkları zorluklarla mücadelelerinde duygusal açıdan destek sağlamaktadır.

Katılımcılardan GK-15 göç hikâyelerini fazla dramatik bulduğunu, GK-11 ise olumsuz anlamda etkilenmek istemediği için çok okumadığını belirtmiştir. 21 katılımcı ise paylaşılan göç hikâyelerinin kendileri için yalnız olmadıklarını hissetmeleri, motive olmaları, cesaretlenmeleri ve başarı hikâyeleriyle birbirlerine ilham olmaları bakımından oldukça olumlu etkileri olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan GK-4 “Benzer süreçlerden geçen kişilerin olduğunu bilmek, kötü geçirdiğim dönemlerde benim kendimi bir nebze iyi hissetmemi, yalnız olmadığımı anlamamı sağlıyor”, GK-13 “Benzer hislerde hiç tanımadığım insanlarla kucaklaşmak gibi güzel bir his. Çoğu zaman motive edici ve ilham dolu”, GK-7 “Hem okuyorum hem yazıyorum. İnsanların cümlelerinde kendimi görmek beni rahatlatıyor. O duyguda yalnız olmadığımı bilmek çok kıymetli” ifadelerini kullanmışlardır. Katılımcılardan GK-6 ve GK-22 kendi deneyimlerini şu ifadelerle aktarmıştır:

Göç hikâyelerini okuyorum, gelmeden önce de okuyordum hala da denk geldikçe okumaya devam ediyorum. Gelmeden önce şu anlamda faydası oldu; kolay bir süreç olmadığını psikolojik açıdan her şey beklediğim gibi, planladığım gibi kolay gitmeyebileceğini öncesinden bilmiş oldum ama şimdi buraya geldikten sonra beklediğim ve hazırlıklı olduğumdan daha zor bir süreç geçirdim ve herkesin aslında bunu yaşadığını bilmek, insanın yalnız olmadığını hissetmesini sağlıyor. Biliyorsun ki herkes senle aynı duyguda ve bir şekilde yolunu buluyor bir şekilde bu dönem geçiyor. Bence çok kıymetli yalnız olmadığını anlamak ... aynı hislere aynı duygu düşüncelerde olduğunu bilmek insanı rahatlatıyor. Demek ki sorun bende değil ve herkes bunu yaşıyormuş hissi bence biraz daha cesaretlendiriyor çünkü biliyorsunuz ki benden önce gelen binlerce insan bunu yaşamış ve hepsi bir şekilde düzenini kurmuş, bence bu çok cesaretlendirici bir duygu. (GK-6)

Okuduğum her yazıda kendi hikâyemle örtüştürdüğüm küçük anlar, korkular, zorluklar vs. yakalıyorum ve diyorum ki “yalnız değilmişim, bak o da yaşamış ve üstesinden gelmiş, bende gelebilirim” ya da onun zorlandığını ve benim aştığımı düşündüğüm bir noktada ben ona destek amaçlı bir şeyler yazabiliyorum. Bu nedenle bence böyle metinler karşılıklı motivasyon ve teşvik edici etkisinin kesinlikle yüksek olduğu metinler. (GK-22)

Göçmen Kadınlarda ülke gündemleriyle ilgili paylaşımların yapıldığı da görülmektedir. Göçmen Kadınlar sayfasında özellikle Türkiye'deki kadın cinayetleri, seçim dönemleri, Covid-19 pandemisi ve Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremleriyle ilgili bilgilendirici, yönlendirici, önlem almaya ve bağış kampanyalarıyla yardım toplamaya yönelik paylaşımlar dikkat çekmektedir. Bu paylaşımların altına kadınların birbirlerine duygusal açıdan destek olmaya yönelik yorumlar yaptıkları gözlenmiştir.

Katılımcılardan GK-23 tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ile ilgili göçmenlerin yaşadıkları sıkıntıları göçmen kadınlar olarak birlikte aşmaya çalıştıklarını ve bu konuda sanal mecra üzerinde canlı yayınlar gerçekleştirerek temasta kalmaya çalıştıklarını şu şekilde ifade etmektedir:

Göçmen Kadınlar iyi ki var hem birçok soruya cevap veriyor hem ciddi bir duygusal destek oluyor. Bu pandemi döneminde de oldu işte deprem döneminde de oldu farklı durumlar, bir de gerçekten çok duyarlı ve bu işi iyi yöneten adminleri var ... bizim göçmen kadınlar ekibiyle bir gönül bağımız oldu, birlikte farklı programlar farklı yayınlar yaptık çünkü bu özellikle Covid zamanında da temasta kalmak herkes için önemliydi ama göçmenler için farklı bir yeri de vardı sanki, zaten bazı ülkeler biliyorsunuz sınırları kapadı Avustralya mesela, iki yıla yakın kimse ailesini göremedi çok sancılı şeyler yaşandı. O dönemler sosyal medyanın gücünü bayağı kullandık bence farklı çalışmalar yayınlar yaptık insanlara bir şekilde ulaşmaya çalıştık. (GK-23)

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen ve binlerce canın kaybı ile sonuçlanan depremler ülkelerinden ve sevdiklerinden uzakta yaşayan göçmenleri derinden etkilemiştir. O dönemde göçmenlerin zihni ülke gündemindeyken yaşadıkları ülkenin hayat akışında bir değişiklik olmaması, gündelik hayat akışına uyum sağlamakta zorluk çekmelerine, kendilerini duygusal açıdan yalnız hissetmelerine neden olmuştur. Göçmen Kadınlar bu dönemde aralarında psikolog göçmenlerin de bulunduğu canlı yayın etkinlikleri gerçekleştirmiş birbirlerine maddi ve manevi açılardan destek olmaya çalışmışlardır. Konu ile ilgili katılımcılardan GK-23'ün ifadesi şu şekildedir:

6 Şubat depremi sonrası herkes kahroldu bizler de kahrolduk yani burada kimse çalışamaz hale geldi herkesin tek düşünebildiği Türkiye'de durumun ne olduğuydu, tek takip edebildiğimiz haberlerdi ve bütün bu baskı altında bir yandan hayat normal akıyor burada, bunun sizin gibi gündeminde tutan insanlar olmuyor ve o çok garip hissettiriyor insana yani aslında ülkeden uzakta o trajediyi yaşamamanın ayrı bir boyutu var, tabii ki de hiçbir zaman bu olayı yaşayan kişiler ve o çevredeki kişiler kadar etkilenmiş olma ihtimalimiz olmasa da 6 Şubat depremi hepimizi çok derinden sarstı ve biz de o durumda bir şey yapmadan duramıyoruz bir işe yarasın varlığını en azından diyerek bir dayanışma yayını yapmaya karar verdik ve aslında biz göçmenler olarak ve uzaktan da olsa tanık olanlar olarak belki bazılarımızın aileleri orada belki bazılarımızın arkadaşları orada, neler yaşayabiliriz? Nasıl etkilenebiliriz? ... Oraya nasıl destek olabiliriz? Nasıl dayanışabiliriz? Bütün bunları konuşmayı planladığımız bir yayın yaptık ve güzel oldu iyi geldi herkese en azından bir paylaşım alanı açtık. Yani bu tarz dönüm noktalarında biz Göçmen Kadınlarla bir araya gelip düşünüp yayınlar yapıyoruz farklı konularda farklı uzmanlar da var onların sürekli bir arada olduğu çalıştığı bu yayın da onlardan biriydi aslında. (GK-23)

Uyum Sürecini Hızlandırma

Göçmenler köken ülkelerinden sosyo-kültürel olarak farklı topluma yerleşme sürecinde göç edilen toplumdaki dil, kültür, değer ve normlar, davranış kalıpları, gündelik yaşam gibi birçok konuda uyum sağlama sürecinin içine girmektedirler ve bu süreçte göçmen ağlarının rolü önemlidir. Katılımcılardan 6'sı hem sanal olarak sürdürdükleri hem de gündelik hayata taşınan göçmen ağlarının pratik bilgilere, sorunların çözümüne hızlı bir şekilde ulaşabilmelerini sağladıkları için göç ettikleri ülkeye uyum süreçlerine olumlu katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan GK-9 "yaşadığım ülkeye uyum ve adaptasyon konusunda pozitif bir etkisi olduğunu düşünüyorum", GK-3 "yaşadığım ülkeye bence uyumumu biraz daha hızlandırdı", GK-20 "uyumu kolaylaştırdığını düşünüyorum", GK-12 "uyum süreci gibi konularda yardımcı oldu", GK-14 "göçe adapte olma sürecime olumlu etkileri oldu" gibi ifadeleriyle dile getirmişlerdir.

Dil Öğrenimini Geciktirme

Göçmenlerin hem sosyal medya aracılığıyla sanal olarak sürdürdükleri ilişki ağlarının hem de sanaldan gündelik hayata taşınan göçmen ağlarının göçmenlere göç süreçlerinde bazen olumsuz etkisi olabilmektedir. Özellikle göçmen ağları ile oluşturulan sosyal çevreyle çok vakit geçirme, göçün ilk dönemleri uyum sağlama açısından bireylerin göç sürecini, ülkeye uyumlarını kolaylaştırırken, ilerleyen süreçlerde dil öğrenimi konusunda bir dezavantaja dönüşebilmektedir. Katılımcılardan 13'ü göçmen ağlarının göç edilen ülkenin dilini öğrenme konusunda geciktirici etkisi olduğundan bahsetmişlerdir. GK-12 “uyum süreci gibi konularda yardımcı oldu fakat dil gelişimi konusunda bir dezavantaja dönüştü”, GK-14 “Tr’den göçmenlerle buluşmak her anlamda bana olumlu etkiler sundu. Sadece dil konusunda evet bir yavaşlamaya sebep oluyor”, GK-23 “yani uyum, alışmayı vs. çok etkilemiyor bence her türlü ona uyum sağlamak zorundasın zaten ülke senden bunu bekliyor ama geciktirdiği bir şey varsa dilini öğrenmek olabilir” ifadeleriyle kendi deneyimlerini aktarmışlardır. Katılımcılardan GK-8 “ben bunun Türklerle ya da kendi milletinden olan insanlarla olan iletişimde olmaktan ziyade kişinin tamamen kendi içsel motivasyonu ile ilgili” olduğunu düşünmektedir. Bazı katılımcılar dil öğrenimini geciktirmek etkisini kendileri yaşamasa da çevrelerinde gözlemlediklerini aktarmışlardır. Katılımcılardan GK-10'nun bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

Sürekli sosyal olarak iletişime geçilen kişiler sadece Türkiye’den göçen insanlarsa bu mutlaka dil gelişiminde çok negatif etki ediyor ve Türkler de birbirimizle buluşmayı çok sevdiğimiz için aslında bu maalesef çoğu kişiyi negatif olarak çok etkiliyor, özellikle benim bulunduğum bölge Türk yoğunluğunun en fazla olduğu bölgelerden bir tanesi, dolayısıyla Türk marketler, Türk doktorlar her şey Türk. Minik bir Türkiye gibi bir yer burası, neredeyse hiç Almanca bilmeseniz bile bir şekilde hayatta kalabiliyorsunuz, işinizi görebiliyorsunuz. Eğer bu buluşmaları bu sosyalliği çok abartırsanız bu kesinlikle dili ve hatta uyum adaptasyon olarak çok ciddi sıkıntılar doğurabiliyor ve bunu yaşayan insanlar da var. (GK-10)

Katılımcılardan bazıları ortak köken ülkeye sahip diğer göçmenlerle oluşturulan yakın bir sosyal çevrenin göç edilen ülkeye uyumu ve dil öğrenimini geciktirme etkisinin farkında olduğunu ve bunu önlemek için yerleşim yeri tercihi göç ettikleri ülkenin vatandaşlarının yoğun olduğu yerlerde oturmak, Türklerle iletişimi sınırlı tutmak, göç edilen ülkedeki kişilerle arkadaşlık kurmak gibi bazı önlemler aldığını belirtmişlerdir. GK-16 “iletişim sadece Türklerle ise kesinlikle etkisi olduğunu düşünüyorum o yüzden bu iletişimi de sınırlı tutmaya çalışıyorum” ifadesini kullanmıştır. Katılımcılardan GK-4'ün ifadesi şu şekildedir:

Özellikle çok Türkçe konuştuğum zamanlardan sonra İngilizceye geçtiğimde daha tökezleyerek konuştuğum oluyor. Bununla birlikte yerleşim yerimi seçerken de Türklerin olduğu bölgeleri gözetmememin sebebi de ülkeye ve koşullara daha kolay uyum sağlamaktı. Yurt dışında edindiğim yabancı arkadaşlarımla görüşmeye de ağırlık vermeye özen gösteriyorum (GK-4)

Yanlış Yönlendirme ve Gerçeği Yansıtmama

Sosyal medya günümüzde bireyler için önemli bir bilgi ve haber kaynağı olarak görülmektedir. Fakat sosyal medya mecraları bireylerin gerçek kimliklerinin dışında kurgu kimlikler üzerinden profil oluşturup paylaşım yapmalarına imkân sağladığı için bu durum bazen dezenformasyona ve yanlış yönlendirmelere sebebiyet verebilmektedir. Katılımcılardan GK-10 kendi yaşamasa da çevresinde sosyal medya profillerinden yanlış yönlendirmeler nedeniyle olumsuz etkilenenler olduğunu “yeni göçmen kişilerin sayfalarından veya sosyal medya hesaplarından daha fazla istifade ediyorum. Bazen -kendim bunu yaşamadım ama- etrafımda olumsuz anlamda bundan etkilenenlerin olduğunu da duymuştum. Yanlış yönlendirmeler falan” ifadesiyle belirtmiştir.

Sosyal medya genellikle bireylerin diğerlerine göstermek istedikleri, beğenileceğini düşündüğü en mutlu, en iyi, en güzel, en başarılı anlarını çeşitli görsel efektler, filtreler uygulayarak paylaştığı bir mecradır. Bu nedenle sosyal medya paylaşımları her zaman bireylerin gerçek hayatlarını yansıtmamaktadır. Bu konuda katılımcılardan GK-3 sosyal medyada göç sürecini paylaşan göçmenlerin, göçün güzel yanlarını paylaştıklarını süreçte yaşanan zorlukları tam anlamıyla yansıtmadıklarını şu ifadeleriyle belirtmektedir:

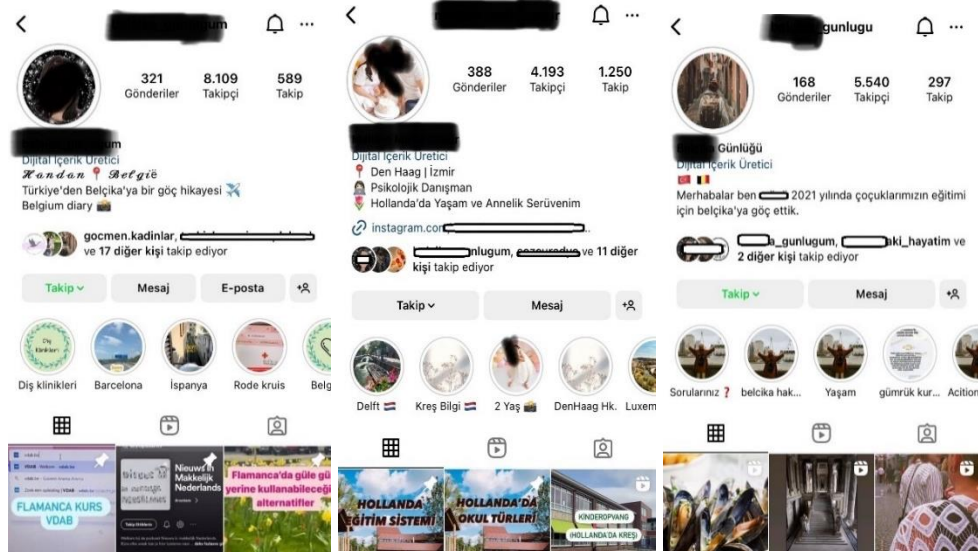
Ben maalesef sosyal medya hesaplarının gerçeği çok yansıtmadığını düşünüyorum, çünkü özellikle yaşadığım şehirde de sosyal medyayı kullanan kişiler arkadaşlar vs. var ama bir araya geldiğimizde onlara da diyorum aslında her şey bu kadar iyi ve güzel değil, İsveç de o kadar mükemmel bir yer olmayabilir ve göç etmenin temel olarak zorlukları var ve hani o sosyal medya hesapları aslında tüm zorlukları yansıtmıyor bence hep iyi ve güzel olan yansıtıyor. (GK-3)

Göç Akışına Destek Olma

Göçmen kadınların Instagram sayfalarında kendi göç hikâyelerini anlattıkları, göç süreçleriyle ilgili paylaşım yaptıkları gözlenmiştir. Özellikle herkesin erişimine açık olan hesaplarda profillerin “hikâye, serüven, günlük” şeklinde isimlendirildiği, göçmenlerin sayfalarında kendi gündelik hayatlarıyla ilgili paylaşımlar başta olmak üzere göç süreçlerinde yaşadıkları deneyim ve tecrübelerini, diğer göçmenlerin ve potansiyel göçmenlerin göç ettikleri ülke hakkında bilmesi gerekenlerle ilgili bilgileri paylaştıkları görülmüştür. Görsel 2’de katılımcılardan bazılarının profil görüntüleri yer almaktadır.

Görsel 2

Katılımcılardan Bazılarının Profil Görüntüleri

Katılımcılardan GK-8, yaşadığı göç süreciyle ilgili günlük tutmak amacıyla Instagram sayfasını açtığını fakat ilerleyen süreçte göçmenlere yardımcı olabilecek bilgilendirici paylaşımlar yaptığı herkese açık bir sayfaya dönüştüğünü şu şekilde açıklamaktadır:

Kendi göç sürecimi anlatan bir Instagram hesabım var. Bu hesabı da ilk vize başvurusunu yaptığımız gün açtım. O günden bugüne ilk açtımdaki düşüncem aslında bir günlük tutmaktı bu süreci, çünkü insan unutuyor yaşadıklarını taze tutabilmek için anılarımı, ama sonra başka bir boyuta dönüştü. ... Belçika’ya benim gibi yeni gelmiş olan insanlara böyle sudan çıkmış balık gibi olan insanlara bir nebze yollarına ışık tutmak, buraya geldiğimde “aa bunu öğrendiğim çok iyi oldu” dediğim her şeyi hesabımda paylaşıp onlara kolaylık sağlamak. ... Belçika’daki eğitimle ilgili, sağlıkla ilgili, yaşamla ilgili, süpermarketler,

kozmetik marketleri gezilecek yerler, yemek yenebilecek yerler yani Belçika'da yaşayan bir insanın işine yarayabilecek tüm öğrendiğim bilgileri paylaşıyorum. (GK-8)

Katılımcılardan GK-18 göç ettikten sonra göç ettiği ülkedeki yaşamını paylaşarak kendisini takip eden göçmenlere veya potansiyel göçmenlere hem örnek bir hayat sunmakta hem de çeşitli konularda bilgilendirici paylaşımlar yapmaktadır:

Bir yıldır ... adlı Instagram sayfasını kullanıyorum ve paylaşımlarımı düşük gelirlili ve orta gelirlili bir ailenin hayatı burada nasıl? Biz neler yapıyoruz? Ben yarım gün çalışarak ne kazanıyorum? Nerelere gidebiliyorum? Çocuğumu nerelere götürebiliyorum? Okula başlama hikâyesi, okuldaki eğitim süreçleri, derslerde ne yapıyorlar? Kreş ücretleri vs. bilgilendirici paylaşımlar yapıyorum. (GK-18)

Katılımcılardan GK-22 ise herkese açık olarak kullandığı Instagram hesabında hem gündelik hayatını paylaştığını hem de kendisini takip edenlere göç süreci ve göçmenlikle ilgili merak ettikleri konulardaki bilgilerini, sürecin güzel ve zorlu taraflarını dile getirerek paylaştığını, takipçilerini doğru şekilde yönlendirdiğini ifade etmektedir:

Göç sürecimi yansıttığım bir blogum var ancak tamamen göç üzerine değil. Gezdiğim yerler, Hollanda'daki yaşantım, günlük hayatım üzerine. Ancak tabii ki göç ettiğim ülke hakkında ya da süreç hakkında merak edilen bildiğim her şeyi yanıtlamaktan büyük keyif aldığım bir hesap. Bana genelde Hollanda'daki günlük yaşantım, dil konusunda zorluk çekip çekmediğim, kira bulma, ev satın alma, iş bulma süreçlerini nasıl hallettiğim gibi konularda sorular geliyor, verdiğim cevaplarımda da yaptığım paylaşımlarımda da sürecin her zaman güzelliklerinin yanında yaşadığım zorlukları dile getiriyorum ki her şeyin güllük gülistanlık olduğunu düşündürüp insanları yanlış yönlendirmeyeyim. (GK-22)

Instagram'ın kullanıcılarına sunduğu "bana soru sor" özelliğiyle takipçiler profil sahiplerine soru sorabilmekte, bu şekilde story'ler üzerinden iletişim sağlayabilmektedirler. Çok takipçili hesapların belli aralıklarla takipçileriyle soru-cevap etkinlikleri yaptıkları gözlenmiştir. Bu tür etkinliklerde bireyler göç süreci ve sonrası süreçle ilgili takipçilerinin sorularını cevaplamakta, onları bilgilendirip yönlendirmektedir. Bazı katılımcıların takipçileri ile gerçekleştirdikleri soru-cevap etkinliklerine örnek olarak Görsel 3'te yer verilmiştir.

Görsel 3

Bazı Katılımcıların Profillerinde Gerçekleştirdikleri Soru-Cevap Etkinliği

Katılımcılardan 10'u göç etmek isteyen kişilerden göç süreçleriyle ve göç ettikleri ülkeyle ilgili sorular aldıklarını ve bu kişilerin sorularını cevaplayarak onlara destek olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan GK-16 ve GK-23'ün ifadeleri şu şekildedir:

Çok mesaj yağmuru oluyor, özellikle gelmek isteyen kişiler çok fazla mesaj atıyor. Ben de benzer yollardan geçtiğim ve bana da çok yardımcı olduğu için elimden geldiği kadar yol göstermeye çalışıyorum. Bir nevi diğer eski içerik üreticilerine duyduğum minnet duygusu buna sebep oldu diyebilirim, dayanışma güzel hissettiriyor. (GK-16)

Bana sosyal medyada göçle ilgili soru soran oluyor elimden geldiğince yanıtlamaya ve destek olmaya çalışıyorum ... Çünkü bana da destek olan çok insan oldu ... meslek gereği psikolog olup da taşınmak isteyen yurt dışına gelmek isteyen ama yollarını bilmeyen kişilerden çok mesaj gelebiliyor. Onun dışında genelde aileyle çocukla çocukların okulu vs. ile ilgili sorular olabiliyor işte Hollanda’da genel olarak yaşam nasıldır? Okullar nasıldır? vs. gibi sorular olabiliyor elimden geldiğince hepsini yanıtlamaya çalışıyorum. (GK-23)

Katılımcılardan GK-21 ise, yaşadığı iki deneyimi aktararak göç akışına nasıl destek olduğunu şu şekilde aktarmaktadır:

Biraz önce benzer bir mesaj geldi. Bir şehri sordu birisi, ben de orada yaşayan birini tanıyordum ona yönlendirdim, artık kendileri konuşurlar. Burayla ilgili de soranlar oluyor hatta şey oldu, Türkiye’delere gelip bizim mahallemize taşındılar. ... Zaten buraya taşınacaklarmış, ben bizim mahallemizin güzel olduğunu anlatmıştım. Sonra buradan ev buldular, şimdi baya yakın oturuyoruz. (GK-21)

Sonuç ve Tartışma

Günümüz göçleri eskiye nazaran görece kolaylaşmış görünse de göç her birey için; içinde bulunduğu durumlara göre değişkenlik gösterebilen çetrefilli bir süreçtir. Birey bu süreçte kendisine yardımcı olabilecek, yolunu aydınlayabilecek kişi ve/veya grupları arama eğilimindedir. Bu kişi ve/veya gruplar genellikle soydaşlık, arkadaşlık, tanıdıklık bağlarıyla birbirine bağlı olan, yardımlaşma ve dayanışma amacıyla oluşturulan geleneksel göçmen ağlarına dayanmakla birlikte, bunun yanında sosyal medya platformları aracılığıyla sanal alanda oluşturulan göçmen ağlarına da dayanmaktadır. Sanal alan üzerinde göçmenler ve potansiyel göçmenler hiç tanımadıkları bireylerle göçmenlik ortak paydasında buluşarak göçmen ilişki ağlarını oluşturmada, yeni dayanışma biçimleri geliştirmektedir. Sosyal medyada oluşturulan göçmen ağlarının bu yeni görünümünde, kadınların aktif rol oynadığı görülmektedir. Göçmen kadınlar sanal alanda ilişki ağları oluşturarak hem geleneksel hem de yeni dayanışma biçimleri geliştirmektedir. Araştırmanın kadınlar üzerinde yapılmasıyla, göç sürecinde kadınların oynadıkları rolün görünür olmasına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Instagram’da göçmen kadınlar tarafından oluşturulan göçmen ağlarında ilişki ve etkileşimler nasıldır? Instagram’daki göçmen ağlarının işlevleri nelerdir? Instagram’daki göçmen ağları göç akışını destekliyor mu? Araştırmanın temel sorularını oluşturmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar genelleme niteliği taşımamakta olup; örneklem üzerinden elde edilen veriler bütünsel olarak değerlendirildiğinde Instagram’da büyük bir topluluğa hitap eden ve iki göçmen kadının öncülüğünde oluşturulan Göçmen Kadınlar sayfası ve sayfa üyelerinin kendi Instagram hesaplarında, coğrafi olarak dağınık bir halde bulunan, ortak köken ülkeye sahip kadınların göçmenlik ortak paydasında bir araya gelerek göçmen ağlarını oluşturdukları, benzer süreçlerden geçen, benzer sorun ve duygulara sahip olan göçmen ve potansiyel göçmen kadınlar arasında “göçmen kız kardeşlik” duygusu ile yardımlaşma ve dayanışma temelli iletişim ve etkileşimin olduğu görülmüştür. Instagram üzerinde oluşturulan ağlar, gündelik hayatta var olan göçmen ilişki ağlarının devamı niteliğinde olabildiği gibi, sadece sanal ortam üzerinden kurulan ilişki ağları da olabilmektedir. Bu iletişim ve etkileşimler sanal alan üzerinde gerekli durumlarda ihtiyaç giderme, sorunlarına pratik çözümler bulma gibi zayıf/gevşek bağlarla olabildiği gibi, zaman içerisinde sıkı bağlara da dönüşebilmektedir. Kendilerini “yeni nesil göçmen” olarak tanımlayan göçmen kadınlar, genellikle Türkiye’den 2017 yılı sonrası göç eden yüksek eğitilmiş, aktif nüfustan oluşmakta ve kendilerini önceki, birinci nesil işçi statüsündeki göçmenlerden, özellikle göç etme ve göç ettikleri ülkeye uyum sağlama motivasyonları

bakımından ayırmaktadır. Göç etmelerinde çeşitli faktörler etkili olsa da göçmen kadınlar, para kazanıp ülkeye dönme amacı yerine, daha iyi bir hayat yaşama ve çocuklarına daha iyi bir gelecek sunma umuduyla göç etmişlerdir. Göçmen kadınların göçe karar verme süreçlerinde kendilerinden önce göç etmiş yakın çevreden, tanıdıklardan bilgi, tavsiye alma eğilimleri önemini korumakla birlikte, sosyal medya ağlarının göçe karar verme aşamasında göçmen kadınların başvurduğu önemli mecralardan olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde Dekker et al. (2015)'in araştırmalarında da sosyal medyanın göçle ilgili karar almayı desteklemek için kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal medya platformları günümüzde göçmen ağlarının oluşmasına, geleneksel göçmen ağlarının sınırlarını genişletmesine, göçmenlerin ve potansiyel göçmenlerin bu ağlar üzerinden çeşitli konularda birbirlerine destek ve yardımda bulunmasına aracılık etmektedir. Instagram özelinde sosyal medyadaki göçmen ağlarının işlevlerine bakıldığında, bilgilendirme, iletişim-haberleşme, sosyalleşme, duygusal destek sağlama ve uyum sürecini hızlandırma işlevlerine; olumsuz olarak dil öğrenimini geciktirme, yanlış yönlendirme ve gerçeği yansıtmama işlevlerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Göçmen ağlarının göçmen kadınlar için en fazla bilgilendirme işlevi ön plana çıkmaktadır. Göçmen kadınlar bu ağlardan özellikle sosyal yaşam, resmi prosedürler, eğitim-kurslar, sağlık, ekonomi-piyasa ve iş-mesleki gibi gündelik hayata dair konularda bilgi edinmektedirler. Geleneksel göçmen ağları ile sınırlı sayıda kişiden bilgi edinmekten ziyade Instagram üzerindeki göçmen ağları göçmen kadınlar için geniş bir bilgi ağına erişmeye imkân tanımaktadır. Jauhiainen and Tedeschi (2021)'in ve Ihejirika and Kralic (2021)'in araştırmalarında da sosyal medya ağlarının göç sürecine entegre edildiğini ve kadın göçmenler için göç öncesi ve sonrası süreçte problem teşkil edebilecek ev sahibi ülkedeki konut, iş fırsatları, eğitim veya sağlık gibi temel ihtiyaçlar hakkındaki bilgilere ulaşmanın bir yolu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Göçmen kadınlar göç sonrası süreçte sosyal medyadaki göçmen ağlarını hem köken ülkeyle hem de kendisi gibi olan diğer göçmenlerle iletişim kurmak için kullanmaktadır. Ayrıca göçmen kadınların göç etmeden önce, göç etmeyi düşündükleri ülkedeki diğer göçmenlerle ilişkiler geliştirmelerinde bu ağlar önemli bir rol oynamaktadır. Göçmenlerin sosyal medya ağlarını kullanmalarına dair yapılan araştırmalarda da (Komito, 2011; Chen & Choi, 2011; Dekker et al. 2015; Baron & Gómez, 2017; Dekker et al., 2018) benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Göçmen ağları göçmen kadınlar için yeni bir sosyalleşme alanı sunmaktadır. Göçmen kadınlar bu ağlar sayesinde yeni insanlarla tanışma/arkadaş edinme ve çeşitli organizasyonlarla bir araya gelip sosyalleşme imkânı bulmaktadır. Gündelik hayata taşınan sosyo-kültürel etkinlikler göçmen kadınlar için kültürü, değerleri yaşatma, paylaşma adına önemli olmaktadır.

Göçmen ağlarında kişisel göç hikâyeleri ile ilgili yapılan paylaşımlar, göçmen kadınların yaşadıkları zorluklarla mücadelelerinde birbirlerine duygusal açıdan destek olmalarını sağlamaktadır. Kadınlar ağ üzerindeki paylaşımlarda yalnız olmadıklarını hissetmekte, zor dönemlerden geçerken tekrar motive olmakta, cesaretlenmekte ve başarı hikâyeleriyle birbirlerine ilham olmaktadır. Wijaya et al. (2023)'ün yaptıkları araştırmada da göçmen kadınların sosyal ağlarda birbirleriyle iletişime geçerek sorunlarını paylaştıkları ve birbirlerine duygusal destek sağladıkları sonucuna varılmıştır.

Köken ülkelerinden uzakta yaşayan göçmen kadınlar için ülkelerinin siyasi ve sosyo-ekonomik gündemleri önemini korumakta ve yaşanan gelişmeleri yakından takip etmektedirler. Bu nedenle göçmen ağlarında ülke gündemleriyle ilgili paylaşımların, bilgilendirici, duygusal açıdan destek olmaya yönelik yorumların ve sanal toplantılar gibi etkinliklerin yapıldığı gözlenmiştir. Bu durum göçmen kadınların birbirinden farklı ülkelerde ve farklı gündelik hayat akışlarında olsalar da göçmen ağlarında köken ülkelerinden aldıkları kolektif bir hafızayı paylaştıkları söylenebilir. Benzer şekilde Mpofo et al. (2022)'un çalışmalarında da ülkelerinden göç etmiş Zimbabvelilerin

Facebook üzerindeki ağlarında köken ülkelerinin gündemleriyle ilgili paylaşımların sıklıkla yapıldığını bu tür ağlarda kolektif bir hafızanın paylaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Göçmen ağları, göçmen kadınlar için göç ettikleri ülkeye uyum süreçlerini hızlandırmada etkili olmaktadır. Hem sosyal medya ağlarında sanal olarak sürdürdükleri hem de gündelik hayata taşınan göçmen ağlarının yardımlaşma ve dayanışma temelli iletişim ve etkileşimlerle, pratik bilgilere, sorunların çözümüne kısa sürede ulaşabilmelerine imkân sağladıkları için göç ettikleri ülkeye uyum süreçlerinin hızlanmasına olumlu katkısı olmaktadır. Schrooten (2012)'in ve Alencar (2017)'in yaptıkları araştırmada sonucunda da sosyal medya ağlarının göçmenler için fikir alışverişi için ortam sağlama, dayanışma sağlama gibi pek çok işlevlerinin yanında göçmenlerin göç ettikleri yere entegre olmalarına yardımcı olduğunu belirlenmiştir.

Bunların yanında göçmen ağlarının bazen olumsuz olarak nitelendirilebilecek işlevleri de olmaktadır. Özellikle dil öğrenimini geciktirme bunlardan biridir. Ortak köken ülkeye sahip diğer göçmenlerle oluşturulan yakın bir sosyal çevrenin göç edilen ülkenin dilini öğrenmeyi geciktirme etkisi olmaktadır. Fakat yeni nesil göçmen olarak tanımlanan katılımcıların göç ettikleri ülkeye hızlı bir şekilde uyum sağlama motivasyonları yüksek olduğu için, dil ve diğer sosyo-kültürel norm ve değerlerin öğrenimini hızlandırmak amacıyla özellikle yerleşim yeri tercihinde göç ettikleri ülkenin vatandaşlarının yoğun olduğu yerlerde oturmak, Türklerle iletişimi sınırlı tutmak, göç edilen ülkedeki kişilerle arkadaşlık kurmak gibi bazı önlemler almaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Göçmen ağlarının olumsuz olarak yanlış yönlendirme ve gerçeği yansıtmama işlevlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Sosyal medya araçları her ne kadar önemli bir bilgi ve haber kaynağı olarak kullanılsa da bazen dezenformasyona ve yanlış yönlendirmelere sebep olabilmektedir. Bireylerin kendilerini olduğundan daha iyi bir hayat yaşadığını diğerlerine gösterme isteği, yaşanan gerçek hayatın tüm yönleriyle görülmesine engel oluşturabilmektedir. Benzer sonuçlara Dekker and Engbersen (2014) ve Borkert et al. (2018)'in yaptıkları araştırmalarda da sosyal medya ağları üzerindeki göçmen ağlarında bilgi paylaşma isteğinin altında yatan motivasyonların farklılık gösterebildiğini ve sosyal medya bağlarının güvenilmez olabileceğini, bazen yanlış bilgiyi de teşvik ettiğini tespit etmişlerdir.

Geleneksel göçmen ağlarının sonradan göç eden bireylere yardımcı olarak göç akışlarını desteklediği bilinmektedir. Bu durum sosyal medya üzerinden oluşturulan göçmen ağlarında da görülmektedir. Göçmen kadınlar sanal ağlarında göç hikâyelerini, göç sürecinde yaşadıkları deneyim ve tecrübelerini, diğer göçmenlerin ve potansiyel göçmenlerin göç öncesi, göç esnası ve göç sonrasındaki süreçle ilgili bilmesi gereken ve/veya merak ettikleri konularda bilgilendirici içerikler paylaşmaktadır. Buradan hareketle Instagram'daki göçmen ağlarının göç akışlarını desteklediği, bir bakıma göçün maliyetlerini azaltarak göçü kolaylaştırdığı ve göçün yönünü şekillendirdiği söylenebilir. Benzer şekilde Dekker and Engbersen (2014)'in yaptıkları araştırmada sosyal medyadaki göçmen ağlarının göçü kolaylaştırdığını, göçün maliyet ve risklerini azalttığı sonucuna, Thulin and Vilhelmson (2014)'in araştırmalarında sosyal medya ağlarının insanların göçe olan ilgisini ve varış yeri seçimini etkileyerek göçle ilgili plan ve kararları etkilediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca günümüzde sosyal medya aracılığıyla yapılan paylaşımlarla bireyler, dünyanın her yerinden diğer insanların hayatlarına, gündelik yaşantılarına bir şekilde dâhil olmaktadır. Paylaşımların içeriğinin genellikle hayatın olumlu taraflarıyla ilgili olması ve bunun çeşitli uygulamalar kullanarak görsel şölen şeklinde sunulması, bireylerin daha iyi bir hayat yaşamının mümkün olduğunu görmeleri, göçü akıllara düşüren veya göçe teşvik edici bir unsur olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Burrell and Anderson (2008) yaptıkları araştırmada pratik bilgi ve yardıma ek olarak, sosyal medyanın diğer ikamet yerlerine ve yaşam tarzlarına ilişkin görüntüler sağladığını, bireylerin göç arzularını ve kararlarını körüklediğini sonucuna varılmıştır.

Araştırma sosyal medya ağlarından Instagram'la ve Göçmen Kadınlar sayfası ile sınırlandırılmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalar farklı bir göçmen ağı ya da farklı bir sosyal medya platformunda gerçekleştirilerek elde edilen sonuçlar karşılaştırılabilir. Görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda göçmen kadınların özellikle göç sonrası süreçte WhatsApp, Telegram ve Facebook gruplarını da aktif olarak kullandıkları belirlenmiştir. Bu nedenle ileride bu konuyla ilgili yapılacak araştırmalar için bu uygulamalar üzerindeki kapalı gruplar, göçmenlerin göç sonrası süreçte gündelik hayatlarına dair daha derin veriler sunabilir. Ayrıca farklı kökene sahip göçmen kadınlar üzerinde yapılacak araştırmalar kültürlerarası farklılıkların incelenmesine imkân verebilir.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa* (1. baskı). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi* (1. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Alencar, A. (2017). Refugee integration and social media: A local and experiential perspective. *Information, Communication & Society*, 21(11), 1588–1603. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1340500>
- Al-Rawi, A. (2019). Facebook and virtual nationhood: Social media and the Arab Canadians community. *Ai & Society*, (34), 559-571. <https://doi.org/10.1007/s00146-017-0742-3>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Abi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baron, L., & Gómez, R. (2017). *Living in the limit: Migration and information practices of undocumented Latino migrants*, 147–158. Paper presented at the Migration and Information Practices of Undocumented Latino Migrants. 14th International Conference on Social Implications of Computers in Developing Countries (ICT4D). https://doi.org/10.1007/978-3-319-59111-7_13
- Bartram, D., Poros, M. & Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar* (I. Ağabeyoğlu Tuncay, Çev.). Hece Yayınları.
- Bates, J. & Komito, L. (2012). Migration, community and social media. In G. Boucher, A. Grindsted & T. L. Vicente (Eds.) *Transnationalism in the Global City*, 97-112, University of Deusto. <https://researchrepository.ucd.ie/server/api/core/bitstreams/f55c0917-57a4-4356-a95e-4461586d364b/content>
- Borkert, M., Fisher, E. K., & Yafi, E. (2018). The best, the worst, and the hardest to find: How people, mobiles, and social media connect migrants in(to) Europe. *Social Media + Society*, 4(1). <https://doi.org/10.1177/2056305118764428>
- Bulla, J. A. P. (2018). *Social media and new organisations of migrant workers in Barcelona*. <https://i.unu.edu/media/gcm.unu.edu/publication/4399/Final-Julian-Porras-Policy-Report.pdf>
- Burrell, J. & Anderson, K. (2008). 'I have great desires to look beyond my world': trajectories of information and communication technology use among Ghanaians living abroad. *New Media & Society*, 10(2), 203–224. <https://doi:10.1177/1461444807086472>
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (B. U. Bal & İ. Akbulut, Çev.). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chen, W. & Choi, A. S. K. (2011). Internet and social support among Chinese migrants in Singapore. *New Media & Society*, 13(7), 1067–1084. <https://doi:10.1177/1461444810396311>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. & Ed.). Siyasal Kitabevi.

- Creswell, J. W. (2019). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri* (H. Özcan, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Croucher, S. M. (2011). Social networking and cultural adaptation: A theoretical model. *Journal of International and Intercultural Communication*, 4(4), 259-264. <https://doi.org/10.1080/17513057.2011.598046>
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, (17), 67-91. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217328>
- Çömlekçi, M. F. & Bozkanat, E. (2019). Alternatif diasporanın sosyal medya iletişimi: “New wave in Berlin” facebook grubu örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 932-952. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.554323>
- Dekker, R. & Engbersen, G. (2014). How social media transform migrant networks and facilitate migration. *Global Networks*, 14(4), 401-418. <https://doi:10.1111/glob.12040>
- Dekker, R., Engbersen, G., & Faber, M. (2015). The use of online media in migration networks. *Population, Space and Place*, 22(6), 539-551. <https://doi:10.1002/psp.1938>
- Dekker, R., Engbersen, G., Klaver, J., & Vonk, H. (2018). Smart refugees: How Syrian asylum migrants use social media information in migration decision-making. *Social Media + Society*, 4(1). <https://doi.org/10.1177/2056305118764439>
- Giddens, A. & Sutton, P. W. (2014). *Sosyolojide temel kavramlar* (A. Esgin, Çev.). Phoenix Yayınevi.
- Guilmoto, C. & Sandron, F. (2001), The internal dynamics of migration in developing countries. *Population: An English Selection*, 13 (2), 135-164. https://horizon.documentation.ird.fr/exl-doc/pleins_textes/divers17-02/010047710.pdf
- Gurak, D. T. & Caces, F. (1992). Migration networks and the shaping of migration systems. In M. M. Kritz, L. L. Lim & H. Zlotnik (Eds.), *International Migration Systems: A Global Approach* (pp.150-176). Clarendon Press.
- Güllüpinar, F. (2013). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Hagan, J. M. (1998). Social networks, gender and immigrant incorporation: Resources and constraints. *American Sociological Review*, 63(1), 55-67. <https://www.u.arizona.edu/~jag/POL596A/hagangenimmigincorp.pdf>
- Ihejirika, T. K. & Kralic, M. (2021). Moving with the media: an exploration of how migrant communities in New Zealand use social media. *Journal of Librarianship and Information Science*, 53(1), 50-61. <https://doi.org/10.1177/0961000620911694>
- International Organization for Migration. (2022). *World Migration Report*. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>
- Jauhainen, J. S. & Tedeschi, M. (2021). *Undocumented migrants and their everyday lives: The case of Finland*. Springer.
- Komito, L. (2011). Social media and migration: Virtual community 2.0. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(6), 1075-1086. <https://doi:10.1002/asi.21517>
- Kozinets, R. V. (2002). The field behind the screen: Using netnography for marketing research in online communities. *Journal of Marketing Research*, 39(1), 61-72. <http://www.jstor.org/stable/1558584>
- Kozinets, R. V. (2010). *Netnography: Doing ethnographic research online* (1. edition). Sage Publications.
- Kozinets, R., V. (2012). Önsöz. İçinde K. Varnalı, (2013). *Dijital kabilelerin içinde sosyal medyada netnografik araştırmalar* (ss. 7-11). MediaCat Kitapları.

- Marcheva, M. (2011). The networked diaspora: Bulgarian migrants on facebook. *M/C Journal*, 14 (2). <https://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/323/0>
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J. E. (2014). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi (S. Dedeoğlu, B. Oskay, Ç. Özbek, İ Sirkeci, & M. M. Yüceşahin, Çev.). *Göç Dergisi*, 1(1), 11 – 46. <https://doi.org/10.33182/gd.v1i1.546>
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir araştırma* (S. Turan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mpofu, P., Asak, M. O. & Salawu, A. (2022). Facebook groups as transnational counter public sphere for diasporic communities. *Cogent Arts & Humanities*, 9(1), 1-13. <https://doi.org/10.1080/23311983.2022.2027598>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. & Ed.). Pegem Akademi.
- Rao, X. & Hemphill, L. (2016). Asian American Chicago network: A case study of facebook group use by immigrant groups. *Proceedings of the 19th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work and Social Computing Companion*, ACM, 381-384. <https://dl.acm.org/doi/10.1145/2818052.2869077>
- Sawyer, R. & Chen, G-M. (2012). The impact of social media on intercultural adaptation. *Intercultural Communication Studies*, 21(2), 151- 169. https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1033&context=com_facpubs
- Schrooten, M. (2012). Moving ethnography online: researching Brazilian migrants' online togetherness. *Ethnic and Racial Studies*, 35(10), 1794–1809. <https://doi:10.1080/01419870.2012.659271>
- Sili Kalem A. (2021). Göç ve annelik: Ulusaşırı göçmen kadınların annelik pratikleri. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5 (2), 86-105. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2120069>
- Şanlıer, Y. (2020). Empowering experiences of digitally mediated flows of information for connected migrants on the move. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(8), 1838-1855. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1796264>
- Thulin, E. & Vilhelmson, B. (2014). Virtual practices and migration plans: A qualitative study of urban young adults. *Population, Space and Place*, 20(5), 389–401. <https://doi:10.1002/psp.1766>
- Tiburcio Jimenez, T. (2017). Berlin. Wie bitte? An exploration of the construction of online platforms for the mutual support of young spanish immigrants in Berlin. In U. U. Frömming, S. Köhn S. Fox & M. Terry (Eds.) *Digital Environments. Ethnographic Perspectives across Global Online and Offline Spaces*, (pp.171–193). Transkript Verlag,. <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1xxrxw.15>
- Tilly, C. (2007). Trust networks in transnational migration. *Sociological Forum*, 22(1), 3-24. <https://www.jstor.org/stable/20110187?seq=1>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023a). *Uluslararası Göç İstatistikleri, 2021*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2021-45814>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023b). *Uluslararası Göç İstatistikleri, 2022*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2022-49457>
- Varnalı, K. (2013). *Dijital kabilelerin içinde sosyal medyada netnografik araştırmalar*, MediaCat Kitapları.

Duran Okur, H. (2024). Göçmen ağlarına netnografik bir bakış: Göçmen Kadınlar instagram sayfası, *Mavi Atlas*, 12(2), 362-390.

Wijaya, S. W., Watson, J. & Bruce, C. (2023). A virtual ethnography study of Indonesian migrant domestic workers' empowerment in online communities. *Behaviour & Information Technology*, 42(7), 921–939. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2052184>

Yalçın, C. (2004). *Gç sosyolojisi* (1. baskı). Anı Yayıncılık.

Yarar Aksoy, F. N. (2023). *Dijital etnografi ilkeler, yaklaşımlar, teknikler* (1. baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.